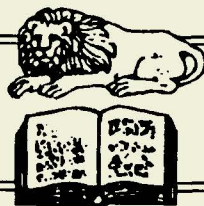

Jeromos füzetek

Bibliatudomány – Bibliaapostolság

29. szám

Ősz '97

Szent Jeromos Bibliatársulat

« « « Budapest, 1997 » » »

Tartalomjegyzék

Az erdélyi bibliatársulat (KMB) tagjai Ivófürdön	címlap
Ajánlás	1
Csendes percek	2
Szentírásmagyarázat az Egyházban (Pápai Bibl. Bizottság)	3
Izrael az Egyház ószövetségi előképe, 1. (Rózsa Huba)	13
<i>Melléklet: Élő Ige Bibliaiskola, 19. óra</i>	[145-152]
A magyar bibliafordítások története (Gyürki László)	21
Hong Kong-i útinapló (Nagy József)	25
Lágerélet és Szentírás (Olofsson Placid OSB)	28
Olvasóink kérdezik (Gyürki László, Gilyén Nándor)	31
Hírek, információk (Székely István)	33
Az új protestáns Magyarázatos Biblia	36
KMB-Hírek (Nagy József)	38
Társulatunk életéből	39

J e r o m o s f ü z e t e k
Szentírásstudományi, bibliaismereti folyóirat
lelkipásztorok, hitoktatók, bibliaapostolok számára
ISSN 0866-2207

Szerkeszti, kiadja és terjeszti:

Szent Jeromos Bibliatársulat

B i b l i a k ö z p o n t

1066 Budapest, Teréz krt. 28. I/6 Fax: 312-24-78

Nyitva: hétfő-csütörtök 9-17 * ☎ 332-22-60

A szerkesztőbizottság tagjai:

Székely István, Tarjányi Béla, Vágvölgyi Éva

Felelős szerkesztő: Tarjányi Béla

Grafikák: Vágvölgyi Éva

Nyomda: Gödi Print Kft.

Ajánlás

A Biblia tanulmányozása mintegy lelke a hittudománynak, mondja a II. Vatikáni Zsinat, XIII. Leó pápa szavaihoz csatlakozva (DV 24). Ez a tanulmányozás soha nem zárul le; minden kornak a maga módján újra keresnie kell a szent könyvek megértését.

A Biblia Szava valóságos múltból érkezik, de nem csak a múltból, hanem egyúttal Isten örökkévalóságából is. Isten örökkévalóságába vezet bennünket, de ismét csak az idő útján át, amelyhez múlt, jelen és jövő is hozzátartozik.

Joseph Ratzinger bíboros
(A Biblikus Bizottság dokumentumának
bevezetéséből)

A Testté lett Ige

»Az Ige testté lett és köztünk élt« Jn 1,14

A testet öltött Ige a Szentírásban a Szóvá lett Isten, a Szó-ban inkarnálódott Isten.

Az inkarnálódás megnyilvánulás, kinyilvánulás, de egyben rejtőzködés is, hiszen a test eltakarja, elfödi.

A Szó ugyanúgy mint a test, hordozza, de egyben el is rejti az isteni valóságot.

A Szóhoz értéssel közeledünk, értelmezzük, magyarázunk. Csak a felszínét érintjük.

A Lélek világosságában, működése által, segítségével közelebb jutunk hozzá. Ez a szív értése, ami nem a betűt, hanem a betű lelkét érti.

Amikor elkezdem megélni a Szót, ami kezd átváltoztatni engem, az visz egészen közel, szinte érinthető közelségbe Istenhez.

Az ész, az értés megtalálja Szót, a lélek, a szív a Szó valódi jelentését, az élet a Szó valóságát.

Az ész csak a felszínét érinti, a szív behatol, de csakis az élet jut el az isteni valósághoz.

Jézus az életté lett Szó.

Az életté váltott Szóban testesül meg ma is bennünk.

Pápai Biblikus Bizottság

SZENTÍRÁSMAGYARÁZAT AZ EGYHÁZBAN

(Folytatjuk a szöveg közlését Székely István fordításában)

C. / A SZENTÍRÁS HASZNÁLATÁRÓL

1. A liturgiában

A Szent Írások olvasása az Egyház születése óta szorosan kapcsolódik a keresztény liturgiához, amely távolabbi örököse a zsinagógai liturgiának. A keresztények még ma is elsősorban a liturgiában, elsősorban a vasárnapi eucharisztia-ünnepen találkoznak a Szentírással.

A bibliai szövegeket legjobban éppen a liturgia aktualizálja, főként a szentségek liturgiái; a szentségeknek pedig csúcsa és középpontja az Eucharisztia ünneplése, mivel az az ígéhirdetést a Krisztus körül egybegyűlt, Istenhez közeledni akaró hívő közösség középpontjába állítja. Ekkor Krisztus »jelen van Igéje által, minthogy Ő maga szól hozzánk, amikor az Egyházban a Szentírást olvassák« (*Sacrosanctum Concilium*, 7). Így válik az írott szöveg élő szóvá.

A II. Vatikáni Zsinat által elindított liturgikus reform arra törekedett, hogy a liturgia bőségesebb bibliai táplálékot nyújtson a katolikusoknak. Azóta a vasárnapi olvasmányok három ciklusa kiváltságos helyet biztosít az evangéliumoknak, hogy kiemelje Krisztus titkát, mint üdvösségünk forrását. Mikor pedig ezek a ciklusok következetesen az Ószövetség valamely szövegét helyezik az evangélium szövege elé, akkor a tipológia útját követik. Mindazonáltal ez, amint tudjuk, nem egyetlen módja a Szentírás olvasásának.

A homília, amely közvetlenül aktualizálja Isten szavát, szervesen a liturgiához tartozik. Erre még visszatérünk, amikor a Bibliának a lelkipásztorkodásban betöltött szerepét tárgyaljuk.

A Zsinat alapján létrehozott perikópás könyvnek alkalmat kell adnia a Szentírás »gazdagabb, változatosabb és alkalmassabb« olvasására (*Sacrosanctum Concilium*, 35). Jelenlegi formájában azonban csak részben felel meg ennek a célnak. De már ennek is voltak pozitív ökumenikus hatásai. Egyes országokban viszont inkább az tűnt ki, hogy milyen kevésbé »otthonosak« a Szentírásban a katolikusok.

Az Egyházban minden egyes szentség ünneplésének lényeges eleme az igeliturgia. Ez nem csupán olvasmányok egymásutánjából áll, hiszen a szertartásban jelen vannak a csend és az ima pillanatai is. A szentségek liturgiái, főként pedig az Imaórák Liturgiája a Zsoltárok könyvéből merítenek, amikor a keresztény közösség imáját irányítják. A himnuszokat és imákat egészen áthatja a Biblia nyelve és jelképrendszere. Ezért a liturgikus ünneplést feltétlenül bele kell ágyazni a Szentírás olvasásának rendszeres gyakorlatába.

A szentírási olvasmányokban »Isten szól népéhez« (*Missale Romanum*, n. 33). Ezért az igeliturgia nagy gondosságot igényel mind az olvasmányok felolvasásában, mind azok magyarázatában. Így a liturgikus cselekmények jövődó vezetőinek és mindazoknak, akik azokban szerepet vállalnak, olyan képzést kell kapniuk, amely megfelel a teljesen megújított igeistentiszelet követelményeinek. Így tudja az Egyház az összes résztvevők fáradozásának köszönhetően betölteni a rá bízott küldetést, hogy »szüntelenül vegye és nyújtsa a híveknek az élet kenyerét mind Isten igéjének, mind Krisztus testének asztaláról« (*Dei Verbum*, 21).

2. A *Lectio divina*¹ vagy Szent Olvasás

A *Lectio Divina* módszer a Szentírás hosszabb-rövidebb szakaszának egyéni vagy közösségi olvasására. A Szentírást Isten szavának tekinti, amely a Szentlélek segítségével elmélkedni, imádkozni és szemlélni tanít.

Az a törekvés, hogy a Szentírást rendszeresen, sőt naponta olvassuk, megfelel egy korábbi gyakorlatnak, amely az Egyházban élt. Ez közösségi formában igazolhatóan létezett a 3. szá-

¹ Isteni olvasmány. A ford.

zadban, Origenész idejében. Origenész szokása volt, hogy homíliáiban abból a szentírási szövegből indult ki, amelyet azon a héten folytatólag olvastak. Akkoriban naponta tartottak összejövetelt a Szentírás olvasása és magyarázata céljából. Ez a szokás azonban nem mindig talált nagy tetszésre a keresztyének körében, és később el is hagyták (Origenész, *Hom. Gen. X, 1*).

Bizonyítható, hogy a *Lectio Divina* a szerzetesek körében főként egyéni gyakorlatként már korán megvalósult. A módszert korunkban az összes klerikusok, egyházmegyei- és szerzetespapok részére javasolta a Bibliikus Bizottságnak XII. Pius pápa által jóváhagyott buzdítása (*De Scriptura sacra*, 1950; *EB* 592). Így újra előtérbe került a *Lectio Divina* fontossága a maga kétős, egyéni és közösségi vonatkozásában. A cél az, hogy »valódi és állandó szeretetet« ébresszen a Szentírás iránt, amely a lelkiélet és a gyümölcsöző apostolság forrása (*EB* 591 és 567), s erősítse ezt a szeretetet. További célja segíteni a liturgia megértését, és nagyobb szerepet biztosítani a Bibliának a teológiai tanulmányokban, valamint az imádságban.

A *Dei Verbum* zsinati konstitúció a papoknak és a szerzeteseknek egyaránt hangsúlyozottan ajánlja a Szentírás buzdó olvasását (Nr. 25). De buzdítja »az összes keresztyén híveket« is, hogy »a Szentírás gyakori olvasása által szerezzék meg 'Jézus Krisztusnak fonséges ismeretét' (*Fil* 3,8)«. Ez újdonság! A konstitúció ennek megvalósításához különféle formákat javasol javasol. Az egyéni olvasás mellett ajánlja a közös olvasást is. A zsinati szöveg hangsúlyozza, hogy a Szentírás olvasását imádságnak kell kísérnie, mert az mintegy felelet Isten szavára, amellyel a Szentírásban a Szentlélek sugalmazása révén találkozunk. A keresztyén hívek a közös olvasás terén számos önálló kezdeményezéssel éltek már. Csak bátorítani lehet ezt a vágyakozást, hogy jobban meg szeretnék ismerni Istent, s az Ő üdvözítő tervét, amely Krisztusban valósult meg, és amelyet a Szentírás feltár előttünk.

3. A lelkipásztori munkában

A *Dei Verbum*-nak az az ajánlása (Nr. 24), hogy a lelkipásztori tevékenység során lehetőleg gyakran olvassuk a Bibliát, kü-

lönböző formákban valósulhat meg. Ez egyrészt a lelkipásztor által alkalmazott magyarázati módszertől, másrészt a hívek képzettségétől függ. Három fő helyzetet különböztethetünk meg: katekézist, igehirdetést és biblikus apostolkodást. Ezek mellett még számos tényezőnek lehet szerepe, a keresztény élet egyes szintjeinek megfelelően.

Isten szavának a *katekézisben* való kifejtéséhez (*Sacrosanctum Concilium*, 35; *Direct. catéch. gén.*, 1971, 16) fő forrásként a Szentírás szolgál. Ez képezi a hagyomány összefüggésében olvasva a hitoktatás kiindulópontját, alapját és normáját. A katekézisnek egyik célja éppen az, hogy a hívőt elvezesse a Biblia helyes megértéséhez és gyümölcsöző olvasásához. Így találhat rá mindenki a Bibliában foglalt isteni igazságra, és így lesz képes teljes szívvel válaszolni arra az üzenetre, amelyet Isten intéz Szava által az emberiséghez.

A katekézisnek az isteni kinyilatkoztatás történeti vonatkozásaiból kell kiindulnia, hogy Isten tervének fényében bemutassa az Ószövetség és az Újszövetség személyeit és eseményeit.

Hogy a bibliai szövegtől eljussunk annak a mi korunkra érvényes üdvösséges üzenetéhez, a bibliaértelmezést többféle módon is végezhetjük; ezek mindegyike más és más eredményre vezethet. A katekézis hatékonysága természetesen függ a választott hermeneutika² értékétől. Fennáll ugyanis annak a veszélye, hogy megelőgszünk felszínes magyarázatokkal, amelyek megragadnak a Biblia különböző eseményeinek és személyeinek időrendi tárgyalásánál.

Természetes, hogy a katekézisben a bibliai szövegeknek csak egészen kis részét értékesítjük. Mind az Ó-, mind az Újszövetségből többnyire az elbeszélések kerülnek sorra. A Tízparancsolat is kiemelt helyen szerepel. Arra azonban figyelni kell, hogy szóhoz jussanak a próféták, a bölcsességi tanítások és az evangéliumi nagy Jézus-beszédek, pl. a Hegyi Beszéd is.

Az Evangélium bemutatásának a Krisztussal való találkozásra kell vezetnie, hiszen Ő a kulcsa az egész bibliai kinyilatkoztatásnak, és Isten felhívását közvetíti, amelyre válaszolnunk kell. A próféták üzenetét, valamint az »Ige szolgálk-ét (Lk 1,2)

2 Értelmezési mód. A ford.

úgy kell hirdetni, hogy a mai keresztények felismerjék: ezek az üzenetek nekik szólnak.

Hasonló szempontoknak kell érvényesülniük a *prédikációban*, amely a régi szövegekből a mai keresztény közösségek igényeinek megfelelő szellemi táplálékot készít.

Ma a prédikáció szolgálatát főként a homíliával teljesítjük, az Eucharisztia ünneplésének első felében, Isten igéjének felolvasása után.

A homília a bibliai szövegek magyarázata során nem térhet ki minden részletre. Annál fontosabb, hogy kiemelje a szövegeknek azokat a fő elemeit, amelyek leginkább megvilágíthatják a hitet, és segíthetik az egyéni és a közösségi keresztény életet. Fontos, hogy amikor ezeket az elemeket magyarázzuk, aktualizáljuk és inkulturáljuk is azokat, amint ezt az előbbieken kifejtettük. Ehhez a hermeneutika érvényes elveit használjuk fel. Ezért aki ebben a tekintetben nem eléggé felkészült, az többnyire elmulasztja a szentírási olvasmányok mélyebb megragadását, és megelégszik moralizáló gyakorlati alkalmazásokkal, vagy kizárólag aktuális kérdésekről beszél, anélkül, hogy szembesítené azokat Isten igéjével.

Egyes országokban vannak olyan kiadványok, amelyeket egzegéták segítségével azért hoztak létre, hogy segítsék a lelkipásztori munka felelőseit a liturgia bibliai olvasmányainak helyes értelmezésében és megfelelő aktualizálásában. Kívánatos, hogy az ilyen segédeszközöket sokan, haszonnal használják.

Nem szabad azonban egyoldalúan a hívek kötelességeit hangsúlyozni. Feltétlenül szükséges, hogy a Biblia üzenete megőrizze sajátos jellegét, azt ti., hogy örömhír arról az üdvösségről, amelyet Isten ajándékoz nekünk. A prédikáció sokkal eredményesebb és sokkal hívebb is a Bibliához, ha abban segíti a hívőket, hogy »felismerjék Isten ajándékát« (Jn 4,10) úgy, amint azt a Szentírás kinyilatkoztatja, és hogy tanulékony lélekkel vegyék észre az ebből az ajándékból fakadó meghívást.

A *biblikus apostolkodás* célja terjeszteni a Bibliát mint Isten szavát és az élet forrását. Elsősorban a Szentírás különböző nyelvekre való fordítását, valamint ezeknek a fordításoknak a terjesztését segíti. Létrehoz és támogat számos kezdeményezést:

bibliakörök megszületését, előadásokat a Szentírásról, bibliahe-
tek rendezését, folyóiratok és könyvek kiadását stb.

Ebben nagy részt vállalnak azok az egyházi egyesületek és mozgalmak, amelyek tevékenységük középpontjába állítják a Szentírásnak a hit szemével és keresztény elkötelezettséggel való olvasását. Számos »bázisközösség« a Bibliának rendeli alá összejöveteleit, és hármast tűz ki maga elé: a Biblia megismerését, a közösségépítést és a nép szolgálatát. Itt is hasznos az egzegéták segítsége, hogy elkerüljék a megkérdőjelezhető aktualizálásokat. Különösképpen örülhetünk annak, hogy a Szentírást a szegények, az egyszerű emberek kezében látjuk. Az ő értelmezésük és aktualizálásuk lelki és egzisztenciális szempontból jobban megvilágítja a szöveget, mint amilyen megvilágítást a csak önmagára figyelő tudomány képes nyújtani (vö. *Mt* 11,25).

A tájékoztatási eszközök, a sajtó, a televízió stb. növekvő jelentősége magával hozza, hogy ezen eszközök útján is hatásosan hirdessük Isten szavát és terjesszünk »bibliai« ismereteket. Ugyanakkor egyrészt az eszközök jellege, másrészt a széles közönségre gyakorolt igen erős befolyásuk ezek használatához különleges felkészültséget igényel; így elejét lehet venni annak, hogy a Bibliát szánalmasan igénytelenül vagy hatásvadászó módon kezeljék.

Akár katekézisiről, akár igehirdetésről, akár biblikus apostolkodásról van szó, a szentírási szöveget mindig az Isten szavának kijáró tisztelettel kell magyarázni.

4. Az ökumenében

Bár az ökumené sajátos és szervezett mozgalomként aránylag új, mégis Isten népe egységének gondolata, amit ez a mozgalom igyekszik megújítani, mélyen a Szentírásban gyökerezik. Ez az egység az Úrnak állandó gondját képezte (*Jn* 10,16; 17,11.20-23). A keresztényeknek ez az egysége a hitben, a reményben és a szeretetben (*Ef* 4,2-5) valósul meg, valamint a kölcsönös tiszteletben (*Fil* 2,1-5) és a szolidaritásban (*1 Kor* 12,14-27; *Róm* 12,4-5). Mindenekelőtt azonban szerves egység Krisztussal, amint egységet alkotnak a szőlővesszők és a szőlőtő

(*Jn* 15,4-5), a tagok és a fej (*Ef* 1,22-23; 4,12-16). Ennek az egységnek olyan tökéletesnek kell lennie, mint az Atya és a Fiú egysége (*Jn* 17,11.22). Mindehhez bőséges teológiai alapot szolgáltat a Szentírás (*Ef* 4,4-6; *Gal* 3,27-28). A keresztények egységének konkrét és élő mintája az első apostoli közösség (*Csel* 2,44; 4,32).

Az ökumenikus párbeszéd legtöbb problémája összefügg a bibliai szövegek magyarázatával. E problémák némelyike teológiai jellegű, és összefügg az eszkatológiával, az Egyház szerkezetével, a primátussal és a kollégialitással, a házassággal és a válással, a nők papi tisztségével stb. Más problémák egyházi jogi és joghatósági jellegűek; ezek az egyetemes Egyház és a helyi egyházak kormányzását érintik. Ismét mások kizárólag Bibliával kapcsolatos kérdések, mint a kánoni könyvek jegyzéke, egyes hermeneutikai álláspontok, stb.

Nyilvánvaló, hogy a Szentírás egzegézise egyedül képtelen megoldani mindezeket a problémákat, de a szentírásmagyarázatnak is feladata, hogy jelentős részt vállaljon az ökumenében. Máris sikerült figyelemreméltó haladást elérni. A különböző keresztény hitvallású egzegéták – annak köszönhetően, hogy azonos módszereket fogadtak el és hasonló hermeneutikai célokat tűztek ki –, nagyfokú egyetértésre jutottak a Szentírás értelmezésében, amint ezt a különböző ökumenikus bibliafordítások szövege és megjegyzései, valamint más publikációk is mutatják.

Másrészt bizonyos szövegrészek tekintetében a szentírásmagyarázat eltérései gyakran szemmel láthatóan ösztönző hatásúak is. Ezek némely esetben gazdagítják és kiegészítik egymást. Így van ez olyankor, ha az említett helyek a különböző keresztény közösségek külön hagyományának sajátos értékeit fejezik ki, és így sokoldalúan mutatják be Krisztus titkát.

A keresztények számára a Biblia képezi a hitszabály közös alapját. Ezért az ökumené iránti igény az összes keresztényeket arra készteti, hogy olvassák újra a sugalmazott szövegeket, váljanak nyitottá, hogy a Szentlélek vezetésével azok tanítsák őket, és elmélkedjék át a bibliai szövegeket szeretetben, őszintén és alázatosan. A szentírási szövegek – abban a mértékben, amennyire életre váltják őket – elvezethetnek a szív megtérésére

és az életszentségre, ezek pedig, a keresztények egységéért mondott imával együtt a lelkét képezik minden ökumenikus mozgalomnak (ld. *Unitatis Redintegratio*, 8). Éppen ezért is fontos lehetővé tenni, hogy a hívek minél nagyobb száma beszerezhesse a Bibliát. Elő kell segíteni az ökumenikus fordítások elkészítését (hiszen a közös szöveg elősegíti a közös olvasást és az azonos értelmezést). Ezenkívül támogatni kell az ökumenikus imacsoportokat is, hogy az ilyen valódi, élő bizonyítékokkal segítsük újra elérni a sokféleségben a teljes egységet (ld. *Róm* 12,4-5).

ZÁRÓ KÖVETKEZTETÉSEK

Mindabból, ami ezekben a hosszú, másrészt mégis túl tömör eszme-futtatásokban szóba került, első következtetésként az derül ki, hogy a Biblia *egzegézise pótolhatatlan feladatot* tölt be az Egyházban és a világban. Illúzió volna, ha a Bibliát nélküle akarnánk megérteni. Ez egyúttal a sugalmazott Írás iránti tisztelet hiányát is jelenti.

A fundamentalisták szeretnék az egzegétákat csupán fordítóknak tekinteni. Ugyanakkor nem veszik figyelembe, hogy már a Biblia fordítása is egzegézis. Vonakodnak attól, hogy egzegétikai kutatást folytassanak. Nem veszik számításba azt, hogy annak a dicséretes fáradozásnak ellenére, amelyet Isten egész szava iránti hűség érdekében kifejtene, valójában olyan utakra térnek, amelyek távolabbra viszik őket a szentírási szövegek pontos értelmétől és ezáltal a megtestesülés következményeinek teljes elfogadásától. Hiszen az örök Ige megtestesülése a történelemnek egy meghatározott idejében történt, pontosan körülírható társadalmi és kulturális környezetben. Aki meg akarja érteni Isten szavát, annak azt alázatosan ott kell keresnie, ahol hallhatóvá lett, és nem utasíthatja el az emberi megértést segítő módszerek használatát. Isten az Ószövetség kora óta igénybe vette az emberi nyelv lehetőségeit, de ugyanakkor a szavát alá kellett rendelnie e nyelv összes kötöttségeinek. A sugalmazott Írás iránti igazi tisztelet azt jelenti, hogy nem mulasztunk el semmilyen szükséges erőfeszítést, ami lehetővé teszi értelmének helyes megragadását. Az teljesen lehetetlen, hogy minden ke-

resztény saját maga ismerje a bibliai szövegek jobb megértéséhez szükséges összes kutatási területeket. Ez az egzegétákra bízott feladat. E területnek ők az illetékesei, mindenki hasznára.

Második záró következtetésként azt kell hangsúlyoznunk, hogy a Biblia szövegeinek értelmezéséhez természetesen szükség van a történeti-kritikai módszer alkalmazására, legalábbis fő vonalaiban. A Bibliát ténylegesen nem mint időtől független igazságok közvetlen kinyilatkoztatását ismerjük meg, hanem sokkal inkább mint írásos bizonyítékát annak, hogy Isten ismételtelen belenyúl az emberi történelembe, és ezáltal nyilatkoztatja ki magát. Eltérőleg más vallások szent tanításaitól a Biblia üzenete mélyen a történelem talajába ereszti gyökereit. Ez az oka annak, hogy a bibliai Írásokat azok történeti létrejöttének vizsgálata nélkül nem érthetjük meg helyesen. Az egzegézishez szükséges a »diakronikus« kutatás. Ezt a »szinkron« megközelítések, bármennyire hasznosak is, soha nem pótolhatják. A történeti módszerek maradnak meg olyan alapként, amelyet a többi módszereknek és megközelítéseknek legalább fő vonalaiban feltételezniök kell, és amely nélkül maguk sem nyújthatják a legjobbat.

Ezzel a feltétellel a szinkron megközelítések (a retorikus, a narratív, a szemiotikus és más módszerek) hozzájárulhatnak az egzegézis megújulásához, és bővíthetik egzegétikai belátásunkat és ismereteinket. A történeti-kritikai módszer valójában nem igényelhet monopóliumot. Tudatában kell lennie *saját határainak* és azoknak a veszélyeknek is, amelyeknek ki van téve. A filozófiai hermeneutikák legújabb fejlődése, valamint az, amit a Szentírásnak a Biblia hagyományán belüli és az Egyház hagyományában való értelmezéséről megállapítottunk, új megvilágításba helyezték az értelmezés problémáját, amit a történeti-kritikai módszer nem mindig vett észre. Ennek a módszernek az a legfőbb elve, hogy a szövegek értelmének megállapítása céljából azokat eredeti történeti összefüggésükbe helyezi, és ezért néha kevésbé nyitott a jelentés dinamikus vonatkozása, valamint az értelem további fejlődésének lehetősége irányában. Nevezetesen ha nem jut el a redakciótörténetig, hanem megáll a források kérdésénél és a szövegek irodalmi rétegeinél, akkor nem jól tölti be egzegétikai feladatát.

A nagy hagyományhoz való hűségből, amiről maga a Biblia is tanúskodik, a katolikus egzegézisnek, amennyire csak lehet, el kell kerülnie az ilyenfajta »szakmai rövidlátást«, és meg kell őriznie *teológiai tudományágként* való azonosságát, amelynek fő célja a hit elmélyítése. Ez semmiképpen nem jelent igénycsökkenést a szakszerű tudományos kutatómunkában, vagy a módszerek részrehajló alkalmazását apológiai érdekből. Minden kutatási területnek (szövegkritika, nyelvészet, irodalmi elemzés stb.) megvannak a saját szabályai, amelyeket a kutatásnak mindentől függetlenül követnie kell. De az egzegézis e szakterületeinek egyike sem öncélú. Az egzegézis szervezett munkájának egészében a fő célra való irányításnak kell meghatározónak maradnia; csak így kerülhetjük el a tévutakat és zsákutcákat. A katolikus egzegézis nem hasonlíthat olyan vízfolyáshoz, amely szörszálhasogató elemzésben reked meg. Döntően fontos feladatot kell betöltenie az Egyházban és a világban: nyújtania kell a saját részét a Szentírás sugalmazott üzenetének lehetőleg hiteles közvetítéséhez.

Erőfeszítései máris ebben az irányban hatnak. Közreműködik a többi teológiai tudományágak megújulásában, és Isten szava aktualizálásának, valamint inkulturálásának lelkipásztori munkájában. Fejtegetéseink megvizsgálták a jelenlegi problémákat, és ezekkel kapcsolatban megfogalmaztak néhány gondolatot. Remélhetőleg ez segíteni fog a katolikus egzegéták szerepének tisztázásában és tudatosításában.

Róma, 1993. ápr. 15-én.

[Vége.]

Rózsa Huba

IZRAEL AZ EGYHÁZ ÓSZÖVETSÉGI ELŐKÉPE

Az Ó- és Újszövetség egyaránt arról tanúskodik, hogy Isten az emberi üdvösség megteremtésére egyedeket vagy kisebb közösségeket, sőt egész népet is kiválaszt. Az utóbbi eset érvényesült akkor, amikor Isten Izraelt népévé, az üdvösség eszközévé választotta, hogy rajta keresztül jelen legyen az emberi történelemben.

Az Egyház, mint az Újszövetség üdvközössége, kezdettől fogva előkészítőjének és előképének tekintette Izraelt, magát pedig az Ószövetség üdvközössége jogörökösének és beteljesítőjének. Ez szemléletmód az Újszövetség írásából világosan kitűnik. Máté evangéliuma szerint az Egyház az új és igaz Izrael, amely a réginek örökébe lép¹. Pál apostol az előképesség segítségével igazolja a két üdvközösség között fennálló folytonosságot az ígélet és beteljesedés kettőségébe állítva (pl. Hágár - Sára kapcsolatának allegorikus magyarázata: Gal 4,21 köv., Ábrahám hitére való hivatkozás: Róm 4; Gal 3). Amikor az újszövetségi bibliai hagyomány az Egyház lényegéről beszél, az Ószövetséget nemcsak közvetve, képek vagy fogalmak segítségével használja, de az Egyház lényegének meghatározásánál kifejezetten idézi is azt. Az 1Péter levél az Ex 19,5 köv.-re hivatkozik, s ezáltal közvetlen kapcsolatot teremt a két üdvközösség között (1 Pét 2,9-10).

Az Egyház lényegének és helyzetének kifejtése kapcsán legújabban a II. Vatikáni Zsinat utal az Ószövetségre és Izraelre mint üdvközösségre: „*az Egyház előre jelezve volt már a világ kezdetétől fogva, csodálatos módon elő volt készítve Izrael népének történetében, meg az Ószövetségben, megalapított az Ószövetség idejének végén, nyilvánosság elé lépett a Szentlélek kiadása, és az idők végén dicsőségesen eléri majd a teljességet. Akkor aztán – amint a szentatyák műveiben olvassuk – az összes igazak Ádámtól kezdve, >> az igaz Ábeltől kezdve az utolsó választottakig<< összegyülekeznek az egyetemes Egyházban az Atyánál*” (Lumen Gentium I,2.). „*Amint pedig már a pusztában vándorló, test szerint való Izraelt Isten Egyházának hívják* (2 Ezdr 13,1; vö. 4 Móz 20,4; 5 Móz 23,2 skk.), *úgy az új Izrael, amely a mostani világban él, keresve az eljövendő, maradandó hazát* (vö. Zsid 13,14), *a Krisztus Egyháza nevet viseli* (vö. Mt 16,18)” (Lumen Gentium II, 9.).

Az elmondottakból következik, hogy Izraelnek mint üdvközösségnek megismerése az Egyház lényegének és küldetésének jobb megértéséhez is segít. Ez a szempont vezet, amikor megvizsgáljuk, hogy minek a révén tekinthető Izrael üdvközösségnek, mi annak a lényege és következménye. Majd sorba

¹ W. TRILLING: Das wahre Israel. Studien zur Theologie des Matthäusevangeliums, München 1964³

vesszük azokat a legfőbb bibliai hagyományból ismert fogalmakat, amelyekkel Izrael meghatározza és kifejezi azonosságát, végül pedig kitérünk Izraelnek mint üdvközösségnek rendeltetésére.

I. Izrael Istentől kiválasztott és lefoglalt közösség

Az Ószövetség változatos formában és megfogalmazásban mutatja be Izrael különleges üdvtörténeti helyzetét, amely annak a következménye, hogy JHWH kiválasztotta a népek köréből és magának elkülönítette, azaz JHWH tulajdon közössége lett. Az üdvközösséget megalapozó isteni kiválasztást és lefoglalást Izrael hittörténete során más-más hangsúlyokkal fogalmazzák meg a bibliai hagyomány különböző áramlatai.

JHWH és Izrael egyedülálló kapcsolatának bemutatására a bibliai kijelentések két témakörét vesszük alapul. Az egyik témakört *JHWH privilégikus jogának* nevezzük², amely tartalmilag JHWH tiszteletének kizárólagosságát jelenti. Eszerint Izrael JHWH-n kívül más istent nem tisztelhet, és egyben elkülönülni köteles Kánaán pogány népeitől, vagyis JHWH által lefoglalt és elkülönített közösség. A kizárólagos tisztelet igényét többek között olyan jogi szövegekben találjuk, amelyek eredetét a kutatók egy része a bírák korára vagy az izraelita királyság kezdeteire vezeti vissza, vagyis az Izrael vallástörténetének korai állapotát tükrözi³. Izrael identitástudata kezdettől fogva összekapcsolódik JHWH kultuszával.

JHWH és Izrael kapcsolatának legmegfelelőbb kifejezése a bibliai kijelentések másik köre a *választottság*⁴. A választottság témáját az Ószövetség

² A privilégikus jog (Privilegrecht) megnevezést először F. HORST vezette be az ószövetségi kutatás szóhasználatába (*Das Privilegrecht Jahwes. Rechtsgeschichtliche Untersuchungen zum Deuteronomium*, FRLANT 45, NF 28, Göttingen 1930: Gottes Recht. Studien zum Recht im Alten Testament, H. W. Wolff szerk., ThB 12, München 1961, 17-154. old.) és lett használatos, majd az Ex 34,10-26 összefüggésében különösen J. HALBE alkalmazza (*Das Privilegrecht Jahwes Ex 34,10-26*, FRLANT 114, Göttingen 1975. A szóhasználatra vonatkozóan lásd 227. köv. old.).

³ Az egész problémakör bemutatását a különböző vélemények ismertetésével lásd N. LOHFINK, *Zur Geschichte der Diskussion über den Monoteismus im Alten Israel: Gott, der eizige. Zur Entstehung des Monoteismus in Israel*, E. Haag szerk., QD 104, Freiburg i. Bg 1985, 9-25. old.

⁴ A témát lásd bővebben TH. C. VRIEZEN, *Die Erwählung Israels nach dem Alten Testament*, AthANT 24, Zürich 1953; - H. WILDBERGER, *Die Neuinterpretation des Erwählungsglaubens Israels in der Krise der Exilszeit*. FS. W. Eichrodt, Wort - Gebot - Glaube, J. Stoebe szerk., Zürich 1970, 307-234. old.=Jahwe und sein Volk. Gesammelte Aufsätze zum A. T., ThB 66, München 1979, 192-209. old.; - J. ZOBEL, *Ursprung und Verwurzelung des Erwählungsglaubens Israels*, ThLZ 93(1968) kol 1-12; - H. SEEBASS, Art. „Erwählung. I: A.T.“, TRE 10, 1982, 182-189. old.; - G. BRAULIK, Art., *Erwählung*, NBL I., 582-583. old.; - D. H. PREUSS, *Theologie des Alten Testaments I.*, 31-42. old.

szövegeinek széles körében megtaláljuk, sőt a pátriárkákra, főként azonban a kivonulásra való hivatkozással egy kiválasztás-hagyomány kialakulásáról beszélhetünk Izraelben (Ám 9,7; Oz 11,1; 12,10; 13,4; Mik 6,3 köv.; Jer 2,2 köv.; 16,14; 31,31 köv.; Ez 24,5köv.), amely azonban nincs egyetlen ige vagy fogalom használatához kötve. Bár a kiválasztás terminus technika a „kiválaszt” (בחר) héber ige⁵ (vallási értelemben azt jelenti, hogy Isten választ, és pedig szabadon, minden emberi képességet vagy teljesítményt megelőző döntéséből kifolyólag), Izrael kiválasztottságának jelentése inkább egy olyan tágabb szóhasználat körének összképéből ismerhető meg, amely JHWH Izrael javára tett üdvtörténeti cselekedeteit fejezi ki, s bennük Izrael kiválasztottsága ismerhető fel vagy nyilvánul meg⁶. Ez jellemző a Pentateuchus korábbi, Jahvistának és Elohistának nevezett szövegeire és a fogság előtti prófétákra, míg a „kiválaszt” (בחר) ige teológiai használatával a Deuteronomiumban jelenik meg először egy szisztematikus kiválasztás fogalom, az Isten népe teológia összefüggésében⁷. A Deuteronomium új vonásokkal gazdagítja a kiválasztás fogalomkörét, és nyomatékot ad a kiválasztottság szociális-társadalmi vonatkozásának is. A kiválasztás fogalom további jelentős állomása tartalmilag – ugyancsak a „kiválaszt” ige használatával – Deuterolizálás tanítása, aki Izrael kiválasztását mint küldetést a népekre való tekintettel magyarázza.

Jogi szövegek

Amikor JHWH és Izrael kapcsolatának lényegét keressük, először jogi szövegeket veszünk szemügyre: először a *JHWH privilégikus jogának is nevezett ún. kultikus dekalógust* (Kiv 34,10-26) majd a *Szövetség könyvének* nevezett joggyűjteményt (Ex 20,22-23,30).

JHWH privilégikus joga (Ex 34,10-26) a Pentateuchus-hagyomány összefüggésében az aranyborjú imádásának elbeszélése után áll (Ex 32)⁸. Amikor Mózes lejön a kinyilatkoztatás hegyéről, és látja a nép hűtlenségét, összetöri a tíz parancsolatot tartalmazó kőtáblát. Isteni utasításra azonban újakat kell készítenie, hogy azokat ismét felvigye a hegyre, és ott JHWH leírja a tíz igét,

⁵ H. WILDBERGER, Art. „בחר *bhr* erwählen”, THAT I., kol 275-300; - H. SEEBASS, Art. „בחר *bhr*”, ThWAT I., kol 592-608. G. QUELL, Art., „εκληγομαι”, ThWNT IV., B. Erwählung im A.T., 148-173. old.

⁶ Ilyenek pl. JHWH „hívta” (Oz 11,1; Iz 42,6), „elkülöntette” (Lev 20,26), „kiváltotta” (Dt 7,8) Izrael stb., bővebben lásd H. D. PREUSS, *Theologie des Alten Testaments I.*, Stuttgart 1991, 35-36. old.

⁷ G. BRAULIK, Art., Erwählung, NBL I., 582-583. old.

⁸ Az Ex 34,10-28 feldolgozását lásd E. OTTO, *Das Mazzotfest in Gilgal*, BWANT 107, Stuttgart 1975; - J. HALBE, *Das Privilegrecht*; - J. SCHARBERT, *Jahwe im frühisraelitischen Recht*. Gott der einzige, E. Haag szerk., QD 104, Freiburg i. Bg, 1984, 160-183. old.; - F. CRÜSEMANN, *Die Tora. Theologie und Sozialgeschichte des alttestamentlichen Gesetzes*, München 1992, 138-170. old.

miként az első táblákra. Fent a hegyen azonban nem a tíz parancsolat, hanem JHWH szavaiként jogi rendelkezések hangzanak el JHWH és Izrael viszonyáról (Ex 34,10-26). Az eredetileg önálló jogi szövegeket a redakció a Sinai szövetségekötés keretébe vonta be (Ex 34,10.27.28), hogy ezzel JHWH és (a jelenlegi formában Mózes által képviselt) Izrael kapcsolatát szilárd alapra helyezze, s mint jogviszonyt mutassa be⁹. JHWH és Izrael kapcsolatának mibenlétét, s Izraelt a többi népektől megkülönböztető és önazonosságát deklaráló alap kijelentés szerkezetileg a jogi szövegek első részében így hangzik: „Óvakodj attól, hogy szövetséget köss annak a földnek lakóival, amelyre bevonulsz. Csapda lesznek számodra, ha majd közöttük élsz. Inkább rombold le oltárait, zúzd szét emlékköveiket és pusztítsd el szentélyeiket. Nem imádhatsz más istent: mert féltékenynek nevezik JHWH-t, féltékeny Isten ő, ezért ne köss szövetséget az ország lakóival. Amikor isteneikkel paráználkodnak, isteneiknek áldozatot mutatnak be, akkor esetleg meghívják benneteket, hogy egyél áldozataikból. Lányaik közül se vegyél feleséget fiaid számára, mert amikor leányaik istenekkel paráználkodnak, elcsábítják fiaidat is, hogy paráználkodjanak isteneikkel.” (12-16.v.).

Az ősi jogi szöveg JHWH privilégikus jogát jelenti ki, vagyis Izrael teljesen lefoglalt és elkülönített JHWH tiszteletére. Mindez a következőket jelenti:

- középpontban áll JHWH tiszteletének kizárólagossága, azaz JHWH igénye, hogy Izrael csak őt tisztelje, és ezt Izraelnek kötelessége elismerni (14.v.);
- ezért Izrael köteles elkülönülni más népektől (Palesztina őslakóival való szövetség és a velük való házasság tilalma) és elutasítani isteneiket (12-13.14a.15-16.v.);
- JHWH „féltékeny” Isten, és nem tűri, hogy Izrael más isteneket imádjon (14b.v.);
- a privilégikus jog alapja: JHWH üdvtörténeti vezetése és jótette Izraellel, amely közelebről abban nyilvánul meg, hogy elűzi az idegen népeket, és Kánaán földjét Izraelnek adományozza (10-11.v.). Más formában, más hagyományokban ez az exodus-tapasztalatra való hivatkozással történik: „JHWH, aki kivezette Izraelt Egyiptomból, a szolgaság házából, nagy jelek és csodák közepette” (Dt 4,20.34.37; 5,15; 6,21 stb.);
- a privilégikus jog Izraelnek is kiváltságokat biztosít, mert általa kiemelkedik a többi nép közül, és JHWH olyan dolgokat tesz Izraellel, amit nem tesz a többi néppel (10.v.). Ennek a privilégiumnak ismételt hangsúlyozását különösen a Deuteronomiumban találjuk, amelyben JHWH nagy ke-

⁹ A kutatók az eredetileg önálló jogi szöveget elkülönítik a szövegösszefüggéstől, megpróbálják rekonstruálni redakciótörténetét, a kezdeti alaprétégtől egészen a jelenlegi formáig, azaz a korábbi és későbbi rétegeket, lásd J: HALBE, *Privilegrecht Jahwes*, 223-230. old., megálapításait követi J. SCHARBERT, *Jahwe im frühisraelitischen Recht*, 161-173. old., míg F. CRÜSEMANN, *Die Tora*, 147-170. old. tőlük eltérő más megoldást ajánl.

gyelmi tetteként jelenik meg Izrael kiválasztása és különleges isteni védelme (lásd pl. a Dt 4. és 6. fejezetét).

A lefoglaltság jelentését további szemponttal egészíti ki a Szövetség könyvének nevezett joggyűjtemény (Ex 20,22-23,33), amelynek törvényei a királyság intézménye révén bekövetkezett mélyreható társadalmi, szociális és politikai átalakulásra való tekintettel az új viszonyokra alkalmazzák az ősi izraelita jogot¹⁰. Jelenlegi formájában a Sinai szövetséggkötés összefüggésében található: Mózes fölmege a Sinai hegyre, ahol JHWH beszéd keretében a Szövetség könyvében található törvényeket és rendelkezéseket intézi hozzá. Ennek révén az egész joggyűjtemény JHWH Izrael népéhez szóló szavának, a Sinai hegyen adott parancsának rangjára emelkedik, amelynek célja, hogy Izrael életét szabályozza Kánaánban, a megígért országban.

A Szövetség könyve kánoni formájában szakrális jog. A Szövetség könyvének ún. kazuisztikus törvényekből álló ősbib része (Ex 21,12-22,16.19) természete szerint profán jog, azonban a további redakció ezt teologizálta, amikor

¹⁰ A Szövetség könyvének tudományos elemzését részletesen lásd H. J. BOECKER, *Recht und Gesetz im Alten Testament und im Alten Orient*, Neukirchen-Vluyn 1984², 116-153. old.; - G. WANKE, Art. *Bundesbuch*, TRE 7, 1981, 412-414. old.; - E. OTTO, *Wandel der Rechtsbegründungen in der Gesellschaftsgeschichte des antiken Israels. Eine Rechtsgeschichte des „Bundesbuches“ Ex 20,20-23,13*, Studia Biblica 3, Leiden 1988; - L. SCHWIENHORST-SCHÖNBERGER, *Das Bundesbuch, Ex 20,22-23,33, Studien zu seiner Entstehung und Theologie*, BZAW 188, Berlin-New York 1990; - Y. OSUMI; *Die Kompositionsgeschichte des Bundesbuches Ex 20-22b-23,33*, OBO 105, Göttingen 1991; - P. WEIMAR, Art., *Bundesbuch*, NBL I., Zürich 1991, 348-356. kol., - F. CRÜSEMANN, *Die Tora. Theologie und Sozialgeschichte des alttestamentlichen Gesetzes*, München 1992, 132-231. old. A kutatók általános meggyőződése az, hogy a Szövetség könyvének jelenlegi formája hosszabb, több fokozatú irodalmi folyamat eredményeként alakult ki. A joggyűjtemény legősibb törvényei olyan esetekre vonatkoznak, amelyek egy letelepedett, vagy közvetlenül a letelepedés után, állattenyésztést és földművelést folytató paraszti társadalomban fordultak elő. A szövegekből az is kiolvasható, hogy ez a társadalom egalitáriánus szerkezetű, azaz központi irányító hatalom nem létezett benne, s tagjai rokonsági alapon szerveződtek. A Szövetség könyve legősibb részének a kazuisztikus törvényekből álló részt tekintik (Ex 21,12-22,16), amelynek írásba foglalása Izrael állammá alakulásával egyidejűleg történt, s mint profán jogkönyvet a 9/8. században továbbírták (L. SCHWIENHORST-SCHÖNBERGER), más vélemény szerint keletkezése és írásba foglalása a korakirályság idején történt, a Kr. e. 9/8. évszázadban (F. CRÜSEMANN). A kazuisztikus törvények eredete visszamegy a 10. századra, a királyság kezdetének idejére vagy a királyság előtti időszakra (L. SCHWIENHORST-SCHÖNBERGER), a Szövetség könyvének legősibb rétege a bírák korának jogi állapotait tükrözi J. HALBE, *Das Privilegrecht*, 440-450.451-459. old., álláspontját követi J. SCHARBERT, *Jahwe im frühisraelitischen Recht*, 173-178. old., míg más kutatók a későbbi eredet mellett foglalnak állást, 9/8. század (F. CRÜSEMANN), 9. század (Y. OSUMI), 8/7. század (E. OTTO, P. WEIMAR).

Isten beszédévé stilizálta, szociális és szakrális előírásokkal bővítette. Az Ex 34,10-26 a Szövetség könyvének egyik forrása¹¹, de Izrael népének az idegen népektől, isteneiktől és kultuszuktól való elkülönülése nem kerül előtérbe, hanem helyette az izraelita vallásosság olyan szokásainak elvetésére céloz, amelyek a kánaánita kultusz hatása alatt keletkeztek. Ugyanakkor hangsúlyt kapnak azok a rendelkezések, amelyek közösség viszonyait szabályozzák.

Izrael Istenének kizárólagos tisztelete az életet meghatározó valóság is. Ezért a Szövetség könyve JHWH privilégikus jogát kiterjeszti a mindennapok világára, azaz a népe körében fennálló társadalmi-szociális kapcsolatok rendezésére (testvéri szolidaritás), a közösségi élet szabályozására is (lásd pl. Ex 23,4-5, vagy a Szombat parancsának részletezése Ex 20,8-11), azzal a szándékkal, hogy a Kánaánban telepedett Izrael életét egyedül JHWH uralma szabályozza. A JHWH általi lefoglaltság és élettelenség tehát nemcsak kultikus, hanem társadalmi természetű, az emberi kapcsolatok terén is kötelezi a közösség tagjait.

A Deuteronomium és Deutero-Izajás

A kiválasztás témájának legátfogóbb teológiai feldolgozását a Deuteronomiumban találjuk¹² amely a „kiválaszt” (בחר) ige alkalmazásával elsőként mondja ki közvetlenül Izrael kiválasztottságát. Ettől kezdve a בחר mint terminus technikus fogalmi kifejezése lett annak, ahogyan JHWH üdvözítő tetteiben Izraelhez fordul. A JHWH kizárólagos tiszteletéből eredő lefoglaltság tartalma teológiailag két fontos vonással gazdagodik a Deuteronomiumban, a *kiválasztás ingyenes kegyelmi jellegével* és a *viszonzás parainézissel összekapcsolt kötelezettségével*.

Bár a kiválasztás témakörében a Deuteronomium bevezeti a „kiválaszt” (בחר) ige teológiai alkalmazását, a témakör szókincse ennél gazdagabb. JHWH Izrael javára tett üdvözítő cselekedeteit a szóhasználat változatossága írja le, amelyből kiviláglik Izrael választottsága és Istenhez való egyedülálló kapcsolata. Pl. JHWH „kiváltotta” (פדה: Dt 7,8; 9,26; 13,6; 15,15; 21,8; 24,18), „fogta” (לקח: Dt 4,20; 30,4), „találta” (מצא: 32,10), „teremtette” (קנה: Dt 32,6) Izraelt, Izrael JHWH „öröksége, örökrésze” (נחלה: Dt 4,20; 9,26.29), „tulajdon népe” (עם סגולה: Dt 14,2), a kiválasztás alapján Izrael „szent nép” (עם קדש): Dt 7,6; 14,2.21; 26,19; 28,9). Ugyanakkor a „kiválaszt” (בחר) ige használata (Dt 4,37; 7,6.7; 10,5; 14,2) nyújtja Izrael kiválasztásának mélyebb teológiai megalapozását, s így az ősbibliai hagyomány kijelentéseit is összegzi.

A kiválasztás témakörének ószövetségi „locus classicus”-a¹³ a Dt 7,6-8, annak a szakasznak részeként (Dt 7,1-11), amely Izraelt parainézis formájában

¹¹ Erre az eredményre jutott, a részletekben ugyan eltérésekkel pl. J. HALBE, *Das Privilegrecht*, 448 köv. old., F. CRÜSEMANN, *Die Tora*, 137. köv. old.

¹² H. WILDBERGER, Art., „ bhr erwählen”, THAT I., kol. 275-299, 280-290.

¹³ H. WILDBERGER, Art., „ bhr erwählen”, kol. 285.

felszólítja, hogy különüljön el Kánaán népeitől (Dt 7,1-5). Kánaán pogány népeitől val elkülönülést a következők indokolják: „6./ Mert JHWH, a te Istened szent népe (עם קדוש) vagy, téged választott ki (בחר) JHWH, a te Istened tulajdon népének (עם סגולה) valamennyi nép közül, amelyek a föld színén vannak. 7./ Nem azért ragaszkodott hozzátok és választott ki (בחר) benneteket JHWH, mert számban felette álltok az összes népnek, hiszen a legkisebb vagytok minden nép között, 8./ hanem, mert szeretett benneteket JHWH, és megtartja esküjét, amelyet atyáitoknak tett, azért vezetett ki benneteket JHWH erős kézzel és váltott ki a szolgaság házából, a fáraónak, Egyiptom királyának a kezéből” (Dt 7,6-8).

Az idézett szakasz nemcsak közvetlenül mondja ki Izrael isteni kiválasztását, hanem meg is magyarázza azt: a kiválasztás JHWH feltétel nélküli szabad kegyelmi tette. Ezt a kegyelmi tettet a Deuteronomium érvek sorával világítja meg. Ezek szerint JHWH választása nem Izrael valamely természetes előnyén vagy kiválóságán alapul, mint pl. számszerű sokaságán (Dt 7,8), nem is igaz voltán (צדקה: Dt 6,4.5.6) vagy szívének egyenességén (שר: Dt 9,5) hiszen ennek éppen az ellenkezője érvényes: Izrael kemény nyakú nép (Dt 9,6), amelynek jelentését az egész 9. fejezetben Mózes figyelmeztető beszéde mutatja be. A kiválasztás feltétel nélküli kegyelmi tettét egyedül JHWH Izrael iránti emberileg kifürkészhetetlen és megmagyarázhatatlan szeretete indokolja (Dt 7,8), amelyet még aláhúz az is, hogy az ég és föld Ura hajolt le hozzá érdemtelenségében (Dt 10,14 köv.). A Deuteronomium a kiválasztás ingyenessége érdekében még megemlíti JHWH hűségét az ősatyáknak tett ígérekhez is (Dt 7,8; 9,5).

Izrael tehát „szent nép”, de nem különleges kultikus vagy erkölcsi tökéleteség alapján, hanem JHWH „tulajdon népévé” történt kiválasztása teszi azzá (Dt 7,6). A kiválasztásából következő szentsége azonban kötelezi őt arra, hogy az isteni kegyelmi tetre megfelelő magatartással válaszoljon. JHWH-hoz való közelsége és a vele létrejött egyedülálló kapcsolata Izrael közösségének szociális és társadalmi vonatkozásaira kihatással van (Dt 4,37 köv.; 10,12 köv.). Mint „szent népnek” olyan közösséggé kell lennie, amely méltó a kiválasztottsághoz és a környező kánaánita társadalom ellenképe¹⁴.

¹⁴ G. BRAULIK, Das Deuteronomium und die Menschenrechte, ThQ 166 (1986) 8-24. old.: Studien zur Theologie des Deuteronomiums, SBAB 2, Stuttgart 1988, 301-323. old.; Die Freude des Festes. Das Kultverständnis des Deuteronomium – die älteste biblische Festtheorie (1983): Studien zur Theologie des Deuteronomiums, SBAB 2, Stuttgart 1988, 161-218 old. N. LOHFINK, Das deuteronomische Gesetz in Endgestalt – Entwurf einer Gesellschaft ohne marginale Gruppen, BN 51 (1990) 25-40: Studien zum Deuteronomium und zur deuteronomistischen Literatur III., SBAB 20, Stuttgart 1995, 205-218. old.; - F. CRÜSEMANN, Die Tora, 251-322.

A kiválasztás teológiájának további fontos állomása Deutero-Izajás¹⁵. Akárcsak a Deuteronomiumra, a próféta tanítására is jellemző JHWH Izraelt felkaroló tettének kifejezésére, mint terminus technicus a „kiválaszt” (בחר: Iz 41,8,9; 43,10; 44,1,2; 49,7) ige használata, ill. Izraelnek „választott”-ként való megszólítása (בחר: Iz 42,1; 43,20; 45,4). Fontos eleme az is, hogy a kiválasztás témáját Deutero-Izajás előszeretettel összekapcsolja az üdvorákulumokkal, s az is, hogy míg a Deuteronomiumban Izrael kiválasztásának nincs jelentősége vagy feladata a népek számára, Istenhez való viszonyában Izraelnek elsősorban saját magára kell találnia, addig Deutero-Izajásnál Izrael kiválasztása egyúttal szolgálat a népek felé.

Az üdvorákulumok a fogságban az Izrael jövőjében elbizonytalanodott néphez szólnak, és a választottságra való hivatkozással akarnak biztatást nyújtani. Deutero-Izajás az isteni kiválasztás ismételt hangsúlyozásával annak visszavonhatatlanságát jelenti ki (Iz 41,9), biztosítva hallgatóit, hogy Izraelnek van jövője. Ennek legjobb példája az Iz 41,8-13: „8./ És te Izrael, én szolgám, Jákob, akit kiválasztottam (בחר), barátomnak Ábrahámnak ivadéka. 9./ Te, akit a föld határaitól hoztalak elő, és a világ végéről hívtalak meg; te, akihez így szóltam: Szolgám vagy, kiválasztottalak (בחר), ezért nem vetlek el: 10./ Ne félj, mert veled vagyok, ne csüggedj, mert én vagyok a te Istened! Megerősítelek, megsegítelek, és felkarol győzelmes jobbom. 11./ Bizony megsegéyenülnek és gyalázatra jutnak mind, akik ellened lázadtak. Elpusztulnak és elvesznek, akik harcba szálltak ellened. 12./ Keresni fogod, de többé nem találsz azokat, akik ellened hadakoztak. Elpusztulnak és semmivé lesznek, akik téged háborgattak. 13./ Mert én, JHWH, a te Istened, én ragadtam meg jobbotod. Én szólok hozzád így: Ne félj! Én megsegítelek.”

Megfigyelhető, hogy a próféta a kiválasztást korábbra vezeti vissza a történelemben, s nem a kivonulásban, hanem a JHWH-Ábrahám kapcsolatában látja annak megnyilvánulását (8.v.). Az Iz 43,20 köv.-ben még radikálisabban nyúl a kezdetekhez, amikor a kiválasztást egyenesen Izrael teremtésébe helyezi: „...vizeket fakasztok a pusztában, hogy inni adjanak népemnek, választottaimnak (בחר). A nép, amelyet magamnak alkottam, hirdetni fogja dicsőségemet.”

Deutero-Izajás Izrael kiválasztását a népek szolgálatára való tekintettel fejti ki (Iz 43,10), amely szerint Izrael választottsága nem választható el a világban való feladatától. Deutero-Izajás a királyeszme elemeit viszi át Izrael népére, amikor Izraelt „szolgának” (עבד: Iz 41, 8,9;43,10; 45,4) és „választottnak” (בחר: 43,20; 45,4) nevezi. A kiválasztott Izrael mint szolga JHWH tanúja (Iz 43,10), és az a küldetése a népek között, hogy JHWH-t, az egyedül igaz Istent hirdesse nekik.

Folytatása a következő számunkban.

¹⁵ H. WILDBERGER, „bhr erwählen”, THAT I., kol. 275-299, 291-292.

Élő Ige

BIBLIAISKOLA

Szent Jeromos Bibliatársulat

AZ APOSTOLI ZSINATI.

A.) Alapgondolat

Istvánnal és a többi diákonussal kerülnek a látókörünkbe a hellénista zsidók, akiket az Apostolok cselekedetei görögöknek nevez. Ezek a szórványból visszatért zsidók, akik Jeruzsálemben laknak, ahol saját zsinagógájuk van, a helyi zsidósághoz képest más álláspontot képviselnek, egy nyitottabb és haladóbb teológiai irányzatot, különösen a törvény és az istentiszteletek kérdésében. Tanulságos, ahogy a helybeli zsidóság Istvánnak szemére veti (mint ahogy korábban Jézusnak is), hogy »a szent hely és a törvény ellen beszél« (6,13). Ezzel már elkezdődik a nyitás, a távolodás Jeruzsálemtől és a templomkultusztól. A pogányok Pünkösdjén és a páli misszió keresztül máris elérkezünk a döntő kérdéshez: Kihez szól Jézus tanítása, csak zsidókhoz, vagy másokhoz is? Meg kell-e tartani a törvény előírásait a pogányból lett keresztényeknek?

Jeruzsálem végpont és kiindulópont is egyben: Jeruzsálem az a város, ahol Jézus útja befejeződött, ahol sorsa és feladata beteljesedett. És Jeruzsálem lesz az a város, ahonnan minden kiindul. A Jeruzsálemben lévő közösség képezi a jövőendő fejlődés kiinduló- és középpontját. Az új közösség ott még tiszta zsidó környezetben és zsidó módon él (vö. 2,46). Lukács szemlélete szerint ez teremti meg a folytonosságot az ószövetségi ígéretekkel és az ószövetségi Isten népével.

Érdemes megfigyelni, ahogy Lukács – már a Csel 7,58-ban – bemutatja Saul (Pált). Ott, ahol az első vértanút megölik, és a közösség az ortodox zsidóság egy kicsiny kis köréből a külvilág felé nyitni kezd, ott mutatja be Lukács a későbbi pogánymisszió főszereplőjét.

István vértanúsága azonban fordulópontot képez, és egy új, kifelé irányuló mozgás kiváltója lesz. A Csel 8,1 így mondja el ezt: »Azon a napon nagy üldözés tört ki a jeruzsálemi egyház ellen, s az apostolok kivételével mindnyájan szétszóródtak Júdea és Szamária tartományban«. Az üldözés tehát csak a 'haladó szelleműek', a hellénisták ellen irányult. Őrájuk vonatkozik tehát, hogy »azok, akik szétszóródtak, eközben körüljártak, és hirdették az Isten igéjét« (8,4). Így lettek ők az első misszionáriusok.

A 8,4-gyel azután újabb fejezet veszi kezdetét, amely a jeruzsálemi ún. zsidókereszténységből a kisázsiai, ún. pogánykereszténységbe való átmenetet ábrázolja. Lukács leírása szerint a fejlődésnek ebben a szakaszában minden feltétel teljesül ahhoz, hogy megtegyék a döntő lépést: hogy a törvény megtartásától szabadabbá lett pogánymissziót hivatalosan az egész egyház elismerje. Erről a hivatalos elismerésről tudósít bennünket Lukács az apostoli zsinat leírásában, amely összefoglalása és végpontja ennek a fejlődésnek, ugyanakkor kiindulópontja a misszió új szakaszának (Csel 15).

B.) Szentírási szöveg: Csel 8,4-40; 10,1-11,30; 13,1; 15; Gal 2,1-11

C.) Bevezetés

1. Lukács a zsidóság misszionálásából a pogánymisszióba való átmenetet több szakaszban ábrázolja. Először Fülöp missziós tevékenységéről tudósít Szamariában, amit Péter és János (a jeruzsálemi egyház) megerősít. A kör ezután tovább tágul, az egyház északi irányba terjeszkedik, azaz a pogány területek felé.

Később ismét Fülöp az, aki egy etiópot a keresztség által befogad a közösségbe. Ez a befogadás valamiféle átmenet zsidó és pogány között, hisz ő ekkor még sem egyik, sem másik. Valószínűleg ún. »istenfélő«, aki rokonszenvez a zsidósággal, anélkül, hogy körülmélték volna (eunuchot a MTörv 23,2 szerint nem lehet befogadni a zsidó közösségbe; Izajás várakozása szerint ez csak a végidőkben lehetséges, vö. Iz 56,3-5).

A Csel 10-ben kerül először sor arra, hogy pogányokat befogadjanak az egyház közösségébe, méghozzá Péter (!) által. Cézareában, Kornéliusz római százados házában jön létre az első pogány »házi közösség«,

ma úgy neveznénk, hogy bázisközösség. Emellett más keresztény közösségekről is értesülünk a tengerparti területen (Lidda és Joppe).

Innen Lukács rögtön a szíriai Antióchiába vezeti az olvasót, ahol az egyház egy kevert, zsidó-pogány közegben veti meg a lábát.

»Antióchiában nevezték először a tanítványokat keresztényeknek« (11,26). (Az antióchiai közösség problémájához vö. azt, amit Pál ír a Gal 2,11-14-ben. A Csel 9-ben Lukács már egy másik szíriai városról, Damaszkuszról is említi, hogy ott »tanítványok« vannak. Damaszkuszban azonban a közösség tisztán zsidókeresztény, ehhez tartozik Ananiás is, aki Pált megkeresztelte). Antióchia viszont új missziós központtá válik. Ott él Pál egy évig (11,25-26), mielőtt Barnabással útrakel első missziós útjára, a pogány területekre. Ez az út Cipruson (Barnabás szülőföldjén) keresztül Pamfíliába vezet, Pizídia és Ikónium városaiba, Pergébe, a pizídiai Antióchiába, Lisztrába és Derbébe. Először mindig az ott élő zsidókhoz fordulnak, de azok ellenséges magatartása miatt hamarosan a pogányokkal veszik fel a kapcsolatot (13,46-47; vö. 18,6). Ezeket a pogányokat már nem metélik körül, vagyis őket kerülőút nélkül vezetik el az egyházba, vagyis a zsidó életforma és a törvény megtartása nélkül fogadták be. Hogy ez az eljárás az ortodox zsidókeresztények körében ellenállásba ütközött, az várható volt (vö. 15,1-5; vö. még a 11,2-3).

A Szentlélek működése nyomán szerzett új tapasztalatok teremtették meg a fiatal egyházban annak feltételeit, hogy az Egyház megtegye a döntő lépést, és hivatalosan elismerje a törvény megtartásától felszabadított pogány missziót. Ezek közé a tapasztalatok közé tartozott a pogány százas, Kornéliusz megtérése, valamint Pál és Barnabás missziós sikerei a nem-zsidók között. Az apostoli zsinaton is ezek a döntő érvek. Nem is történik ott egyéb, mint annak elfogadása és tudatosítása, amit a Lélek művelt. Ezt hangsúlyozza Lukács, amikor a pogánymissziót és a keresztények életét ábrázolja (vö. az Apostolok cselekedeteinek felépítése, ld. Jeromos füzetek 25.sz. 116. o.).

A Szentlélek igazolja, legitimizálja Pál pogánymisszióját - mint ahogy Péterét is (Csel 11,1-18); és a Szentlélek által születik meg az apostoli zsinat döntése is (Csel 15).

2. Történelmi szempontból a Galata levelet kell elsődleges »forrásnak« tekintenünk. Lehetséges, hogy az Apostolok cselekedeteinek megfogalmazása során Lukácsnak nem állt rendelkezésére ez a forrás.

Mindenesetre teljesen nyilvánvaló, hogy őt más szándék vezérli. Ábrázolásával magyarázatot akar adni az olvasónak az elmúlt évtizedekről (erről szól az egész Apostolok cselekedtei). Mivel a két szerző célja más, a két szöveg több ponton eltér egymástól:

- *A jeruzsálemi utazás oka (Gal 2,2: »kinyilatkoztatás« – Csel 15,2: az antióchiai közösség küldi őket).*
- *Pál kísérői (Gal 2,1: Barnabás és Títusz – Csel 15,2: Barnabás).*
- *Pál szerepe (Gal 2,2: magánember – Csel 15,2: mint a közösség küldötte ill. képviselője).*
- *A zsinat döntése (Gal 2,9: Pál a pogányokhoz, a többi apostol a zsidókhoz kap küldetést – Csel 15: Pál a zsidókhoz és a pogányokhoz kap küldetését).*
- *A »zsinati résztvevők« (Gal 2,9: Jakab, Kéfás és János – Csel 15: Jakab és Péter)*

Nem szabad azonban megfeledkeznünk a két szövegben található megegyezésekről sem:

- *Pál és Barnabás Jeruzsálembé utaznak;*
- *gyűlést hívnak össze, ahol a jeruzsálemi közösség »tekintélyesei« előtt Pál magyarázatot ad igehidetéséről;*
- *a körülmelés kötelezettségét a pogányok nézve elutasítják;*
- *a viszály okozói azok a keresztények, akik mindenki számára kötelezővé akarták tenni a körülmelést.*

Amikor a két szöveget összehasonlítjuk, abból kell kiindulnunk, hogy a viszály oka az a követelés volt, hogy a körülmelés minden keresztény számára kötelező. Ez a követelmény a zsidó tisztasági előírásokból fakadt, melyek tiltották a körülméletlenekkel való érintkezést. A vegyes közösségekben állandó feszültségek forrása volt ez, ahol zsidókeresztényeknek és pogánykeresztényeknek együtt kellett étkeznie. Hogy a konfliktus először Antióchiában tört ki, ahol már korán csatlakoztak pogányok a közösséghez (vö. Csel 11,19-30), az meglehetősen biztos. A »határozat«, amelyet a Csel 15,23-29-ben olvashatunk, csak 'az antióchiai, szíriai és kilíki testvéreknek' van címezve, vagyis azon területek lakóinak, ahová Pál első missziós útja vezetett.

A határozat megkülönböztetést tartalmaz:

- *A körülmelés követelménye: nem általános, vagyis a pogányoknak, ha kereszténnyé lesznek, nem kell körülméletkedniük.*
- *Az asztalközösség követelménye: zsidókeresztények és a pogánykeresztények együttélése (közös étkezései) esetében egy minimum-kö-*

vetelményt fogalmaznak meg (az állatok levágására és fogyasztására vonatkozó előírások, vö. Lev 17). Ezt egyébként az Izraelben élő nem-zsidóktól is megkövetelték.

Míg az első követelmény az egész pogány misszióra vonatkozik, amelyet »semmit sem terheltek meg« (Gal 2,6), a második a egyes közösségek sajátos helyzetét tartja szem előtt. A probléma illetően megoldásával az apostoli zsinat arra törekedett, hogy saját életét a gyorsan pergő eseményekhez igazítsa; ezzel megadta a végső lökést ahhoz, hogy megszűnjék a kereszténységben belül a volt zsidók és pogányok közötti különbségtétel. Mindennek azonban egyenes következménye volt a zsidóságtól való leválás.

Bár maga Pál is az egységet szerette volna elérni, útja mégis a leváláshoz vezetett: a pogányok számára egy törvénytől megszabadított missziót követelt, ezzel azonban előkészítette és -mozdította a zsidóságtól való elszakadást.

3. *Egzegetikai megjegyzések a Csel 15. fejezetéhez:*

1.v.: »nem üdvözülhettek« – a tisztasági előírások betartásának szükségességére utal.

7-11.v.: Péter itt szerepel utoljára az Apostolok cselekedeteiben. Lukács szerint ő az első, aki pogányokat keresztel; a törvénytől mentes pogány missziót ő ugyanúgy képviseli beszédében, mint maga Pál.

14-20.v.: Jakab is (vö. Gal 2,9) beszédet mond. Ő - aki valójában a konzervatív zsidókeresztények vezetője volt - isteni beavatkozásként értelmezi Péter pogány misszióját.

20.v.: Az ún. »apostoli határozat«, amely szabályozza a zsidó- és pogánykeresztények közös étkezéseit. Az »áldozati hús« (vö. 1 Kór 8,1.14.10; Róm 14) a pogány templomokban feláldozott, majd fogyasztásra eladott (kimért) állatok húsa. A »parázsnaság« talán a pogányok templomi prostitúciójára vonatkozik. A »fojtott [állat]« és a »vér« fogyasztásának tilalma alapvető ószövetségi örökség. A vér, mint az élet hordozója egyedül Istené, ezért nem szabad elfogyasztani (ld. MTörv 12,23-26; Lev 17,10). Amikor az állatot levágják, minden vért ki kell belőle csurgatni. Ha ez nem történik meg (=fojtott állat), az állat húsa nem fogyasztható.

A határozat négy kikötése általánosan ismert előírás az ősegyházban, és nem kisebbíti azt az általános megállapítást, hogy a pogányokat »nem kell háborgatni« (Csel 15,19).

4. L.J. Suenens bíboros imája

Adj nekünk, Uram,
látó szemet,
szerető szívet
és mély lélegzetet.

Amikor látó szemet kérünk tőled,
ezért könyörgünk:
add nekünk a Te szemedet,
hogy mint Te, úgy lássuk
a világot, az embereket és
történelmüket,
és a magunk élete történetét.

Add, hogy napról napra, óráról
órára

olyanok legyünk, amilyennek
elgondoltál.

Tégy bennünket lassan-lassan
azzá, amire teremtettél.

Add, hogy a Te tekintetteddel
lássunk,

a Te szemszövedből.

Tégy készséggé szavad iránt,
mely megvilágosít
és átforgat minden életet.

Adj nekünk szerető szívet,
hűsből valót, nem kőszívet,
hogy szeressünk Istent és embert.

Add nekünk a saját szívedet,
hogy igazán szeressünk,
megfeledezve önmagunkról.

Kell, hogy a Te szívedet ültesd
belénk

a miénk helyébe,
melynek verése olyan kihagyó,
amikor másokról van szó.

Uram, Te szeress általunk!

Add nekünk szívedet, hogy
szeressük Atyánkat,

add nekünk szívedet, hogy
szeressük Anyánkat, Máriát,

add nekünk szívedet, hogy
szeressük testvéreidet,
akik nekünk is testvéreink,

hogy szeressük már idelelni
azokat, akik megelőztek az égben
- őket bizony könnyebb szeretni -;

azokat is szeressük,
akik itt vannak mellettünk a földön,
és meg is löknek néha,
tudva vagy öntudatlanul.

És adj lélegzetet,
hogy ne fulladjunk ki az úton,
hogy tudóknk állandóan tele legyen
oxigénnel, tiszta levegővel.

Hogy segítsük egymást előre a
holnap felé,

hátra nem tekintve,
nem méricskélve, mibe kerül.

Lélegzetet, mindazzal
szembenézni,

amit az emberek – tehát Te –
várnak, vársz tőlünk.

Lélegzetet mindig újra remélni,
mintha ma reggel kezdődne az
élet,

remélni a viharos tengeren is,
mert Te jelen vagy, és Te
megígérted.

Magunkban hordva az emberek
minden reményét
és minden szenvedését.

Adj lélegzetet, vagy inkább a Te
leheletedet:

azt, akit elküldöttél az Atyától,
Lelkedet, aki ott fú, ahol akar.

Viharban, forgószélben,
vagy lágy szellőben,
amikor hívsz, hogy kövessük
sugallataidat.

Add nekünk a Te leheletedet,
hogy lehelje belénk a mélységek
imáját,

amely Belőled száll fel bennünk,
dicsőséges visszatérten hívogatja,
s Isten teljessége után kívánczozik.

Uram, szükségem van a Te szemedre,
adj nekem eleven hitet.
Szükségem van a Te szívedre,
adj mindent elbíró szeretetet.
Szükségem van a Te leheletedre,
add meg nekem a Te reményedet,
magamnak és Egyházadnak.

Hogy az Egyház legyen ma
bizonyágtétel a világnak,

és hogy ez a világ
fölismerje a keresztényeket
ragyogó, derűs tekintetükről,
szívük melegéről,
és törhetetlen optimizmusukról,
amely örvendező reményük
rejtett változhatatlan forrásából
fakad.

(Suenens, Új pünkösöd?
Prugg Verlag, 1976.
Szántó István ford., 188. o.):

D.) Óravázlat

Feladat	Módszer	Eszközök, időtartam
1. Éneklés: Jöjj Szentlélek c. ének (Énekelj az Úrnak c. dalgyűjtemény)	szöveg és dallam, 259. o.	kotta 5 perc
2. Az »istenfélők« missziójából a pogánymisszióba való átmenetet Lk öt szakaszban ábrázolja: Csel 8,4-25: A szamariaiak megkeresztelése 8,26-40: Az istenfélő etióp megkeresztelése 10,1-11,18: Az istenfélő Kornéliusz megkeresztelése 11,19-30: Az első pogánykeresztények Antióchiában 13,1-14,28: Pál első missziós útja a pogányokhoz Bővebben ld. Bevezetés 1.	az óravezető előadása, egyéni jegyzetelés	Szentírás, tábla, kréta, jegyzetfüzet, ceruza 20 perc
3. Az apostoli zsinat Pál (Gal 2,1-11) és Lukács nézőpontjából (Csel 15) Erről a jeruzsálemi apostoli zsinatról, amely 48-49 körül zaj-	szövegösszehasonlítás két fős kiscsoportban	Szentírás, jegyzetfüzet, ceruza 35 perc

lott le, két beszámolót is találunk az Újszövetségben: a Galata levél 2,1-11, ahol Pál mint az egyik résztvevő tekint vissza a jeruzsálemi határozatra – és Lukács leírása a Csel 15 ben.

A két beszámoló lehetőséget ad arra, hogy a szövegek összehasonlításával közelebb kerüljünk az eseményekhez, és jobban kidomborodjék számunkra a szerzők mondani-
valója.

4. A kiscsoportos munka összegzése	az eredmények összegzése az óra-vezető irányításával	tábla, kréta 25 perc
5. Az elhangzottakat az óra-vezető kiegészíti a Bevezetés 2. 3. alapján	az óra-vezető előadása, egyéni jegyzetelés	jegyzetfüzet, ceruza 30 perc
6. Ima, ének	spontán ima, vagy valaki felolvassa Suenens bíboros imáját, ld. Bevezetés 4.	kotta, az ima szövege, gyertya 5 perc

A Szent Jeromos Bibliatársulat budapesti Központjában „**Élő Ige**” címmel **bibliaiskola** működik hitoktatók és érdeklődők részvételével. Az órákat októbertől májusig minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig tartjuk. A kidolgozott anyagot folyamatosan közreadjuk a Jeromos füzetek állandó mellékleteként. Jelen füzetünk a tizenkilencedik óra anyagát tartalmazza.

A sorozatot szeretettel ajánljuk füzetünk Olvasóinak figyelmébe, abban a reményben, hogy sok aktív lelkipásztor és hitoktató számára segítséget fog jelenteni.

Budapest, 1997. szeptember.

Szeretettel:

Gelley Anna és Vágvölgyi Éva óra-vezetők
Tarjányi Béla szakmai vezető

Gyürki László

A magyar bibliafordítások története (3)

Károlyi Gáspár

Szent Biblia, az Istennek Ó- és Újtestamentumának próféták és apostolok által megíratott szent könyvei. Magyar nyelvre fordítatott egészen és ujonnan az Istennek Magyarországon való Anyaszentegyházának épülésére. (Vizsoly 1590)

Az első teljes magyarnyelvű Biblia-fordítás Vizsolyban látott napvilágot 1590-ben. A fordító Károlyi Gáspár így foglalta össze a fordítás idejét: »Kezdetetett böjtelő szombaton, azaz 18. napján böjtelő havának 1589. esztendőben. És elvégeztetett az Istennek kegyelmességéből 20. napján Szent Jakab havának, Krisztus születése után enyi esztendőben: 1590. Mantskovit Bálint nyomtatása által.

Bornemissza Péter azt írta 1579. február 22-én »ezek után kezdte az Úristen nódítani egynehány főemberek által... és egynehány ájtatos keresztény uraim és prédikátorok uraim által... az Bibliának kinyomtatására.« Ehhez a munkához nyomdát szeretne berendezni. Sáros várát gondolta alkalmasnak a kinyomtatására és ehhez szeretné előteremteni a szükséges összeget. Tervét halála megakadályozta, de könyvnyomtatója – Mantskovit Bálint – Vizsolyban kinyomtatta Károlyi Bibliáját.

Károlyi Gáspár gönci lelkész, a Kassavölgyi egyházmegye püspöki jogú esperese volt. Eredeti neve Radicsics Gáspár. Nagykárolyban született. Fiatalon 1563-ban Debrecenben Magyarország pusztulásának okait boncolgató írást adott ki: »Minden országoknak és királyoknak jó és gonosz szerencséjének okairól, melyből megértheti mi az oka Magyarország romlásának és fejedelmek szerencsétlenségeknél.« Ezzel a művel megvetette az alapját az önvizsgáló-történelemboncoló irodalomnak.

Az első részben prédikáció formában megtérésre szólít fel és a reformáció elfogadására. Az ország három részre szakadása Isten büntetése, a kiút a bűnöktől való megtisztulás. A második részben a világ közeli végét jósolja, és ebből is a megtérés szükségességét hangsúlyozza.

Károlyi Gáspár neve csak huszonöt évvel később jelenik meg nyomtatásban. A magyar Biblia kiadásának gondolata 1585 körül fogalmazódott

meg. és öt év alatt meg is valósult. Ez azért vált lehetségessé, mert az ország-rész református főurai – Magócsy András, Magócsy Gáspár, Ecseri Báthori István, Homonnai Drugeth István – védelmet biztosítottak a munka számára, és fedezték a nyomtatás költségeit. Mantskovit Bálint 1588-1589 telén megkezdte az előkészületeket. Feltételezések szerint 700-800 példány készülhetett. Ma ötvenegy példányt ismerünk belőlük.

Az előljáró beszédből megtudjuk, hogy Károlyi Gáspárnak segítő társai is voltak a fordításban, de őket nem ismerjük. Az sem lehetetlen, hogy felhasználták a már korábban elkészült fordításokat is. Károlyi ki is jelenti: »Az-kik ezelőtt valami részt fordítottak az Bibliában, azokat is nem utáljuk meg, hanem megtekintettük.« Valószínű, hogy Károlyi fordította a legnagyobb részt, ő szerkesztette és rendezte sajtó alá az egész művet. Károlyi az előszó-ban megnevezi a forrásait, de máig is vitatják, hogyan és milyen mértékben használta ő vagy társai az eredeti héber szöveget, sőt még azt is, hogy egyáltalán volt-e ilyen a kezükben. A fordítás érdekessége, hogy tartalmazza azokat az ószövetségi könyveket is, amelyek nem találhatók meg a héber eredetiben (Tóbiás, Judit, Sírák fia könyve, Bölcsesség könyve, Báruk, 1-2 Makka-beusok könyve, sőt még apokrifokat is, mint 3-4 Ezdrás könyve). Ezeket a könyveket a 16. században már kihagyták a protestáns Bibliákból, de a Hel-tai-féle fordításban is megtalálhatók.

Károlyi fordítása hűség tekintetében a kor színvonalán áll, és a kor teo-lógiai szemléletének jegyeit viseli magán. Ragaszkodik az eredeti szavakhoz, ami sokszor magyartalanná, nehezen érthetővé teszi egyes helyeit.

A fordító az előszóban ír a Biblia szövegének esetleges hibáiról: »Min-den keresztyén olvasókat kérek... ha valahol az fordításban tévelgtem és az célt nem találtam, azt ne tulajdonítsák vakmerőségemnek, hanem az én gyar-lóságomnak. Az olyan helyeket az olvasók úgy Regestrum szerint jegyezzék meg és engemet intsenek meg, hogy míg Isten ez testben tart, jobbíthassam meg az mi fordításunkat, mindaddig, míg nem igen szép és jó leszen.« Ezekre a javításokra azonban már nem volt ideje, mert a következő évben meghalt. A javításokat a későbbi kiadók végezték el. Ennek ellenére a Biblia-fordítás nyelve ma is élő, a századnak nyelvileg is legnagyobb alkotása, összefoglalá-sa és továbbvivője a már korábban kialakuló biblikus reformátori nyelvezet-nek. Nyelve beépült a népnyelvbe, sőt egységes irodalmi és köznyelvünk ki-alakulását is elősegítette. Széles rétegeknek a Károlyi-Biblia volt a legfonto-sabb olvasmánya, ezt hallgatták a templomban egész életük során. Ezért köl-tőink, íróink jó részére is maradandó hatással volt. »Nem túlzás tehát, ha ki-mondjuk: azt, hogy a magyarság, a magyar nyelv minden viszontagság és el-lenkező jóslat ellenére megmaradt, többek között a vizsolyi Biblia ismert és

névtelen alkotóinak, világra segítőinek köszönhetjük» – írja Szabó András, Károlyi Gáspár vizsolyi Bibliája hasonló kiadásához írt tanulmányában.

Időtálló voltát jelzi, hogy évszázadokon át használták, további kiadói csak javítottak rajta. Szenci Molnár Albert jelentette meg másodszor 1608-ban, harmadszor pedig 1612-ben, Misztótfalusi Kis Miklós 1685-ben. A további kiadásokat és változatokat még felsorolni is nehéz. Többnyire külföldön jelentek meg sok-sok áldozattal. Az utolsó nagy javítást, revíziót 1908-ban végezték el Károlyi szövegén. Azóta egyre nyilvánvalóbbá vált, hogy szükséges egy új fordítás, amely meg is valósult.

1981-ben, a 391. fordulón az Európa Könyvkiadó hasonló kiadásában újra nyomtatták a Vizsolyi Bibliát 28.000 példányban. Ez hússzor annyi, mint az első kiadás példányszáma. A könyv megjelenésekor szép szimbolikus eseményre került sor: a fordító és a nyomtató hely iránti tiszteletből az új kiadás egyik első példányát ünnepség keretében átadták az ősi templom, a »Vizsolyi Biblia bölcsője« mai gyülekezetének, majd megkoszorúzták a gönci szobrot.

Komáromi Csipkés György fordítása

A tiszántúli kerület 1670 táján tartott zsinatán többek között elhatározták, hogy megbízzák Komáromi Csipkés Györgyöt az Ó- és Új testamentum fordításával, »a forrásokhoz mérten pontosabban és jobban, a héber és görög szövegek rendjéhez, jelentéséhez és erejéhez megközelítően« magyar nyelvre fordításával. Erre azért volt szükség, mert állandóan napirenden volt Károlyi Gáspár szövegének korrekciója.

Komáromi kiválóan alkalmas volt a fordítás elkészítésére. Az utrechti egyetemen tanult. A keleti nyelveket olyan kiválóan sajátította el, hogy 1651-ben héber nyelven tartott értekezést az egyetem karai előtt. Doktori címet szerzett és Debrecenben a keleti nyelvek és a bölcsészet professzora lett. Bibliafordítását már diákkorában elkezdte. Kéziratából követhető pontos munkája. A valódi értelem visszaadásában mindent megtett, ami az egzegetikai tudomány akkori álláspontjához képest elérhető volt. Mivel az eredetinek nyelvét jobban értette, mint elődei, ezért hűség tekintetében az előtte megjelent fordításokat messze fölülmúlta.

Fordításával 1675-ben készült el, és szövegét az 1681-es margaitai zsinat hagyta jóvá. Munkája kiadását nem érte meg, és a kiadás – viszontagságos sorsa miatt – nem is válhatott népszerűvé. Egy évszázad múlt el, mire a fordítás kinyomtatva Magyarországra érkezett. 1706-ban kezdték meg Leidenben a nyomtatást, és az 1718-ban fejeződött be. 1754-ben, majdnem fél évszázad múlva, indították útnak a megrendelőhöz Debrecenbe. Danzigig hajóval, on-

nan pedig szekereken szállították a 2915 példányt. A magyar határon a szállítványt mint csempészárút hatóságilag elkobozták. Az egri püspök pedig elrendelte az »eretnek Biblia-fordítás« megsemmisítését, és 1754. november 5-én ünnepélyesen elégették Komáromi Csipkés György magyar Bibliáját. A ki nyomtatott példányok másik részét nem szállították el, hanem Danzigban tárolták. Végül 1789-ben került ez Debrecenbe József császár türelmi rendeletének hatására. Musnai László szerint Csipkés fordítása igazában nem tekinthető önálló fordításnak, mert a maga szövegét a »Károlyi-Bibliába írta bele, és pedig olyanformán, hogy a nem tetsző szavakat kihúzta, vagy a szórendet megváltoztatta s a maga javított szövegét a sorok közé írta be ott, ahol a változtatás szükségessé tette.«

Valóban nem szívderítő jelkép - írja Nemeskürty István -, hogy az első, általunk ismert magyar Biblia fordítói az inkvizíció elől a határon túlra menekültek, a legújabb-kori kezdeményezések és állandó stílbeli korrekciók megindulása előtti utolsó magyar Bibliát pedig elégetik, és terjesztését tűzzel-vasal akadályozzák.

Komáromi Csipkés György munkája a nyelvészek számára kincsesbánya. Fordításának nem annyira a nép, mint inkább a tudomány vette hasznát.

Pécsi Simon szombatos fordítása, 1638

Erdély egy kis falujában 1634-ben kezdte el Biblia-fordítását Pécsi Simon. A tizenhét nyelven beszélő főnemes Bethlen Gábor kancellárja volt, és a szombatos hitelveket fogadta el. 1624-ben kegyvesztett lett, és három évre börtönbe került. Szabadulása után a szigorú törvényekkel tiltott szombatosá- gért munkálkodott. Zsidó könyveket hozatott, és azokat lefordította. 1638-ban Székelyszenterzsébeten pedig hozzákezdett a Biblia fordításához. A zsolta- rók fordítását és magyarozatát 1638-ban fejezte be, majd Mózes könyveinek fordításába kezdett. Munkája kéziratban maradt ránk, és csak 1880-ban került elő. Pécsi Simon bibliafordítása 136 ívből áll. Szabatos, hű és egészen önálló fordítás. Igyekszik az értelmet minél hűbben tolmácsolni. Terjedelmes magyarázatai a Biblia szellemének átélését és a Biblia magyarozatában való jártasságát mutatják.

Folytatjuk.

Nagy József

Hong Kong-i útinapló (3)

Élménybeszámoló a Katolikus Bibliaszövetség
VI. világkongresszusáról. Folytatás

Hong Kong, 1996. július 7, délután fél hét

Egy eléggé fárasztó vasárnap után veszek írószert a kezembe. Mai programunk: csoportonként plébániákat látogattunk, hadd ismerkedjünk a helyi egyházzal. És megérte. Kívülállóként egyértelműen az a megállapításom, hogy sokkal előbb és elevebb itt a kereszténység, mint nálunk.

Az én csoportom egy itteni viszonylatban hagyományosnak mutakozó egyházközséget látogatott meg. A templom a második emeleten volt, alatta pedig két szinten a plébániaközpont különböző találkozótermekkel. Az ötezer lelkes egyházközségből vasárnaponként 1500 személy vesz részt szentmisén. Mise alatt annyira lelkesen énekeltek, hogy ilyet én még nem láttam. Utána még együtt maradtak, és kávé, üdítő, tézsa mellett elbeszélgettek. Nekünk külön főztek ebédet, és együtt étkeztek velünk. Ez az ebéd, habár sajátosan kínai volt, elviselhetőbb volt, mint első nap a vendéglőben. Ebéd után aztán az egyházközség szociális munkacsoportjával egy szellemi fogyatékosoknak készült otthont látogattunk meg. Közben megtudtam, hogy hetente 6-7 órát szánnak egyházi szolgálatra e csoport tagjai. S hogy ne fedkezzenek bele a munkába, havonta részt vesznek lelkinapon. Még sok más csoport működik a plébánián, mondta a plébános. Például mintegy húsz imacsoport, melyek tagjai kéthetente közösen imádkoznak, Szentírást olvasnak, stb. Én csak hallgattam, és arra gondoltam: fel kellene ébrednünk az otthoni kereszténységben.

Hadd említsem meg, hogy tegnap igen értékes előadást tartott nekünk egy szerzetesnő »Ázsiai környezetben olvasni a Szentírást« címmel. Maga az előadó is hangsúlyozta, és a visszhangokban aztán még inkább nyilvánvalóvá vált az, amit ott-

hon már annyiszor hangoztattam én is, hogy »relativizálnunk« kell a Szentírást. A hívek körében nálunk is fennáll a csapda, és lelkipásztorkodásunkban alig teszünk valamit ellene, hogy »bálványimádás«-módra kezeljük a Bibliát mint könyvet, ahelyett, hogy az élő Ige, Krisztus kihívásának engednénk a jelen pillanatban. Ezért állunk egy helyben minden fáradozásunk dacára. Fundamentalisták vagyunk mi is, mint sok neoprotesztáns szekta, csak más kiadásban.

Tegnap délután aztán egy indiai atya tánca bővült el, amint az egész Krisztus-eseményt bemutatta. A táncoló Krisztust láttam, és egyik otthoni paptestvérem jutott eszembe, aki művész-kollégáját többször is kérte, hogy fesse meg számára a táncoló Krisztust.

Este pedig kínai műsort láttunk olyan szinten, amilyenek csak a gazdagoknak szokott részük lenni. Nem tartottam magam rá méltónak. Szívemben idehoztam egész népemet, és arra kértem Istent, használjon minket, a bibliaapostolság tagjait eszközként arra, hogy a földön minden igazságtalanság, minden kontraszt minél hamarabb megszűnjék.

Fele már eltelt Hong Kong-i utamnak. Ki tudja, mi mindenben lesz még részem...

Hong Kong, 1996. július 10, délután fél három

Két nap után illik ismét jelentkezni.

Lassan kezdem megszokni, hogy itt vagyok. Visznek magukkal az események. Mire az ember belejönne a környezet elfogadásába, már el is kell menni. De azért a meleget még mindig nem szoktam meg, és azt hiszem, nem is fogom tudni megszokni.

Zajlik a program a megszokott módon.

Hétfőn a svájci kolléga előadását hallottuk: Hogyan olvassuk a Bibliát az egyházban és a Bibliaszövetségben. Értelmes, racionális előadás volt, csodálták a nem európaiak. Délután régióként beszéltük át a témáját, és így a mi közép-kelet-európai régióknak is sikerült végre – egy hét után – összejönnie.

Tegnap a kolumbiai szemináriumi rektor tartott előadást, akivel első nap megismerkedtem. Témája a következő volt: Képzés a Szentírás olvasása és a biblikus lekipásztorkodás révén. Sajnos, nem tudtam eléggé figyelni, mert nagyon álmos voltam. Folyton gyötör az álom e napok alatt. Talán a nagy meleg az oka ennek, valamint a klímaváltozás.

Az előadás után pedig csoportbeszélgetés következett több szinten. Én a biblikus csoportok vezetőinek továbbképzését választottam, de mivel francia nyelven ilyen csoport nem jött össze, máshová soroltak be, és így akadémiai szintű továbbképzéssel, illetve biblikus-lekipásztori felkészítéssel ismerkedhettem néhány órán át. Így is jól jártam, gazdagodtam néhány ötlettel.

Mai szentmisénket a latin-amerikaiak szervezték. Roppant élénk és életszerű szentmise volt. Életközélből tapasztalhattam meg ennek az egyháznak az elevenségét, amiről eddig csak hallottam. Sokat tanulhatunk tőlük. Remélem, hogy a sok szenvedés, megpróbáltatás minket is megerősít, és közösségi keresztény életünket feleleveníti.

Este a Bibliaszövetség új vezetőségét választottuk meg. Ma pedig szintén adminisztratív ügyekkel foglalkoztunk: alapszabály-módosítás, nyilatkozat-fogalmazás stb. Nemcsak továbbképzés van itt, hanem munka is. Ma délután még átbeszéljük a nyilatkozat szövegét, amit a találkozó végén a Szövetség közzé tesz, hogy az a közösség igényeit valóban tükröző dokumentum legyen.

Még másfél nap van hátra a találkozóból. *Folytatjuk.*

Olofsson Placid OSB

Lágerélet és Szentírás (2)

Előadás a Bibliaközpontban, 1996. máj. – Folytatás.

A 876-os nép-ellensége – Erről közben hadd mondjam el, hogy amikor a Televízióban volt a portréfilmem – a 3 és fél órás főlvételből 48 percet adtak le –, a műsor címe ez volt: **A nép ellensége, Placid atya.** Az Új Ember nem is merte hirdetni. Mert hogyan lehet egy ilyen műsort hirdetni? A cím ugyanis nem idézőjelben volt! Ez persze nem egészen így volt, hogy én a nép ellensége voltam.

Egyébként, ezt egészen pontosan így kell mondani: a 876-os nép-ellensége. Amikor ezt a számot a hátunkra, a pufajkánkra, meg a vattanadrágunkra és a vattasapkánkra festették, a katona klórmész-oldatba mártott egy 10-12 cm-es, funérból kifaragott számot, nekünk pedig tartani kellett a hátunkat. Mikor nekem is a hátamra tette a 876-ot, barátságos közvetlenséggel odaszólt, hogy maga szerencsés ember. Nem csak a nép ellensége, hanem szerencsés ember. Végignéztem a rongyaimon, nem válaszoltam, de azt gondoltam, hogy azért el tudnék képzelni nálam szerencsésebb embert. Amikor látta, hogy milyen buta vagyok, és nem értem, rögtön megmagyarázta. Az oroszok mindent megmagyaráznak. Azt mondta: »agy-kof«. Persze, ezt sem értettem, de már nem maradhattam ott, menni kellett tovább, mert ő már a másikra tette a számot. De bántotta a csőrömet, hogy mi az, hogy »agy-kof«. Aztán a szovjet foglyársaimtól megkérdeztem, és ők nagyot nevettek rajtam. Ó, hát az »egy-kof« a népies elnevezése egy kártyajátéknak, a 21-esnek. $8+7+6=21$, hát én vagyok az ütőkártya, én vagyok az adu, én vagyok a szerencsés ember. Mikor letartóztattak, igazán nem gondoltam, hogy szerencsés ember vagyok. Nem voltunk mi 1946-ban – még mi papok, szerzetesek sem – fölkészülve arra, hogy börtönbe kerülünk. Ez később aztán már divattá vált, de akkor még nem. Mikor az Andrássy út 60-ban a magánzárkában voltam, nagyon-nagyon imádkoztam, hogy megtudjam, most mit akar velem a jó Isten: a rendemnek kárára van a dolog, az édesanyám beteg és idős volt, a sírba fogom vinni. Mit akar velem a jó Isten? A jó Isten pedig nem nagyon iparkodott, hogy megvilágosítson. Bizony, sokat kellett imádkozni... S közben a bírósági tárgyalás, a hadbíróági tárgyalás is megvolt. Ott aztán kisült, hogy valóban a nép ellensége voltam. Bebizonyították. Borzasztó! Aztán megkaptam a 10 esztendő. A

bíróági tárgyalás a szovjet börtönben volt. Akkor történt egy fontos esemény...

Feloldozás magyar nótával – Hatan voltunk egy cellában. Reggeli után laborban betolták a borsó levest vagy micsodát, mi pedig hat kanállal vezény-szóra ettünk, ettük a levest. Én egy kicsit pikáns voltam, mert reverenda volt rajtam. A háború előtt nekünk nem volt civil ruhánk, csak reverendában jártunk, így aztán reverendában is fogtak el, és a rabok közt is reverendában voltam. Ez a szovjet börtönben egy kicsit pikáns valami volt. Ennek köszönhettem a kitüntetést, hogy miután a levest elfogyasztottuk, engem kivittek a folyosót és a WC-ket pucolni. Ez óriási kitüntetés volt, nem kellett bent ülni állandóan csöndben a cellában. És néha ezt-azt meg is láttam. Akkor folyt a nürnbergi per, és ha néha megláttam egy újságpapírost, elolvastam... Ugye, mégis valami kapcsolat a világgal.

Mindez nagyon jó volt nekem, egy kicsit mozoghattam, mentem a vödörrel a csaphoz, aztán takarítottam mindent. De a szovjet katona a géppisztolyal a nyakában borzalmasan únta magát, és néha elkezdett fütyülni meg énekelni. Én nem is gondoltam semmire sem, de most hadd mondjam: egészen biztos a Szentlélek Úristen bökött oldalba, hogy ha ennek szabad fütyülni, akkor nekem is szabad dúdolni! Magyar nótát fogok dúdolni, hadd tudják a cellában, hogy egy magyar csiszálja a padlót. Tudni illik ugyanis, hogy ott a cellában a fülünk úgy kiérzékenyedett, hogy minden zajt értelmezni tudtunk: most ez jön, most az megy stb. Minden zajra fölfigyeltünk, pedig ott mindenféle más is szólt, például hogy: Világ proletárjai, egyesüljetek! Nos, hadd tudják meg, hogy itt egy magyar takarítja a folyosót.

Az egyik folyosó végén hat cella volt. Azok voltak az ún. halálkamrák. Akkor éppen 32 halálraítélt volt abban a hat kamrában. Persze, nem láttam őket, én csak takarítottam ott a folyosót. Akkor megint oldalba bökött a Szentlélek: nem kell nekem a magyar nótának a szövegéhez ragaszkodnom, hisz ez a jóember úgysem tud magyarul. Azt énekelek, amit akarok... Erre szépen elkezdtem énekelni, hogy pap vagyok, katolikus pap vagyok. A halálkamrák előtt még azt is hozzáénekeltem, hogy aki a szentgyónását el akarja végezni, az bánja meg a bűneit, megadom innen a föloldozást. A cellában délutánonként kitaláltam, hogy melyik magyar nótára illik rá a föloldozás, ami akkor még latinul volt. Az idősebbek, az én korom alatt lévők is emlékeznek még rá. Volt egy ilyen magyar nóta, hogy »Nincs cserepes tanyám...« Erre gyönyörűen ráillett. Énekeltem, énekeltem egyiket a másik után...

Be kell vallanom férfiasan, hogy akkor fogalmam sem volt arról, hogy ennek mi értelme van. (Azért nem mindenki olyan hős ám, mint ahogyan

megmutatja magát. Csak vigyázzanak a foglyokkal kapcsolatban! A foglyok néha olyan hősiességeket tudnak elmesélni magukról, aminek talán a fele sem igaz. Ezt csak úgy magunk között mondom.) Szóval, akkor fogalmam sem volt arról, hogy ez most mire jó.

Egyszer azután »szállítmányra vittek« bennünket – ezt sem fogom megérteni soha, ehhez szovjet agytekervény kell (!) –; ha Budapestről egy 10 esztendőre elítélt pasast a Szovjetunióba akarnak vinni, akkor az első állomás, hogy Sopronkőhidára viszik. Mindannyiunkat Sopronkőhidára vittek. Az a szabály a szovjeteknél, hogy ha egy ilyen rabot egy másik helyre visznek, akkor pucérra vetkőztetik, és a ruháját a fertőtlenítő kamrába teszik – a tetvek persze kinevetik az egészet, de ez így volt. – A foglyok kapnak egy vödör vizet, a fejükre egy diónagyságú kenőszappant, és mosakodni kell. Ahogy én is mosakszom ott, jön ám egy gyöngyösi fiatalember – ő pucéran, én pucéran – és azt mondja: – Te énekeltél ott a folyosón? – Mondom: – Én. – Erre azt mondja: – Te azt el sem tudod képzelni, hogy annak az éneknek milyen hatása volt a halálkamrában! – Akkor ott volt ő is a halálkamrában, halálraítélt volt, később azonban kegyelmet kapott. 10 évre változtatták át, ezért tudtam én vele találkozni. És elmondta még azt is: – A halálos ítéletet mindenki más-ként fogja föl. Van, akit meg sem lehet szólítani, annyira depressziós, van, aki mindenre rögtön fortisszimó reagál; mindenkire másként hat a halálos ítélet. Össze voltunk csukva, borzasztó légkör volt. De amikor meghallottuk a te énekedet, elkezdtünk suttozni, hogy csodálatos ez az Isten. Akkor, amikor mi nem tudunk megbékülni ezzel a világgal, az emberekkel, nem tudunk megbékülni saját magunkkal, akkor ideküld nekünk egy papot, hogy legalább Istennel béküljünk ki. Nem tudom elmondani neked, hogy mit jelentett ez számunkra.

Akkor esett le bennem a tantusz, akkor fordult meg bennem minden. Nem az a fontos, amivel elítéltek... (A szovjet büntetőtörvénykönyv 58. par. 2., 8. és 11. pontja alapján kaptam a 10 évet. Fogalmam sem volt, hogy mi ez. Nem tudom, hogy melyikük ismeri a szovjet büntetőtörvénykönyvet. Én sem ismertem. De nem is érdekes.) Az Úristennek volt egy gondviselő gondolata, hogy kell oda a foglyok közé egy ilyen magamfajta lelki szakmunkás, hogy tartsa a foglyokban a lelket. Nekem ez volt a feladatom, ez volt a hivatásom, ez volt az Úr Istennek az akarata. Akkor átfordult az egész, úgyhogy nekem sokkal könnyebb volt az az egész 10 esztendő, mint a többieknek, mert én tudtam, hogy miért vagyok ott. Ezért mondtam el ezt az eseményt, mert ez annyira lényeges fordulópont volt, ami aztán az én 10 esztendőmet belendítette.

Folytatjuk.

OLVASÓINK KÉRDEZIK

A következő kérdésekre Dr.Gyürki László kanonok, teológiai tanár válaszol.

 Kérdés: Miért szól a Ter 3,22-ben Isten önmagáról többesszámban (»mint egy közülünk«)?

Válasz: A kifejezés akkor érthető, ha figyelembe vesszük, hogy a szent írók sokszor ábrázolják Istent úgy, mint keleti királyt, akit népes udvartartás vesz körül. Mikeás próféta úgy beszél Istenről, mint aki királyi székében ül, s körülveszi a mennyei sereg jobbról és balról (1 Kir 22,19). A Jób 1,6-ban Isten mint egy keleti király udvarával tanácskozik.

A Ter 3,22-ben az »egy közülünk« értelme: egy az emberfeletti lények közül, akik számára van fenntartva a halhatatlanság (a keleti mítoszokban – Gilgames eposz – is látjuk ezt).

 Kérdés: Jézus egy »néma lélek« által megszállott fiú meggyógyításaakor (Mk 9,14-29) és – több kézirat szerint – egy »holdkóros« fiú meggyógyítása után is (Mt 17,14-21) azt mondja: »Ez a fajta« nem űzhető ki másképp, mint imával és böjttel. – A gonosz lelkek egyik fajtájáról van-e itt szó, és tudunk-e ezekről ennél többet?

Válasz: A beteg fiú Márk és Lukács szerint megszállott; Máté holdkórosnak mondja. A régiek a lelki betegségek – főképpen az epilepszia – kitöréseit a Hold változásának tulajdonították.

Máténál a 18.vers szerint »az ördög kiment belőle«. Népies kifejezés, nem tesz különbséget a megszállottság és a betegség között. A legtöbb betegséget valamilyen démoni hatásnak tulajdonították. Az evangéliumban szereplő fiút »néma és süket« lélek szállta meg. Ezért nem lehet »ezzel a fajtával« a szokásos ördögűzés szerint beszédbe elegyedni (süket és néma). Kiűzéséhez Istenhez fűződő nagyobb kapcsolatra van szükség. Ezt fejezi ki az ima és a böjt. Jézus viszont saját hatalmával gyógyít.

 Kérdés: Miért mondja Jézus (az evangélista szerint) *múlt időben*. »Senki sem ment föl a mennybe, csak ... az Emberfia« (Jn 3,13)? Hiszen akkor még az Emberfia sem ment a mennybe!

Válasz: A szöveg a következőt állítja: az Emberfia egyedül képes a meny-

nyei valóságokról a szemtanú tekintélyével beszélni. Magát úgy nyilatkoztatja ki, mint az egyetlen »égből leszállt és égbe felszállt« emberi lényt. Jézus ki nyilatkoztató szerepének kizárólagosságáról van szó.

Utalhatunk az Ef 4,7-9-re: »aki leszállt, Ő az, aki fel is szállt minden ég fölé, hogy mindent betöltsön«. A »leszállt« és »felszállt« értelme: Istentől jötem; Izrael vezetői mégsem fogadják el tanúságtételemet. Ám ha a földi élet tapasztalatkörébe tartozó igazságokat is visszautasítják, hogyan fogadnák be azokat, amelyek a mennyei világról szólnak? Pedig Jézus az egyetlen, aki hitelen beszélhet róla, mivel onnan jött, onnan szállt alá és oda ment föl.

*A 28.számunkban megválaszolt kérdéshez
érdekes kiegészítést küldött Dr. Gilyén Nándor olvasónk:*

A Jeromos füzetek legutóbbi számában olvastam a hűtlen intéző példabeszédére vonatkozó kérdést. Azt hiszem, nagyon sokaknak ez Jézus legnehezebben érthető példabeszéde. Nekem is az volt, amíg egy alkalommal, évekkel ezelőtt, nem hallottam egy prédikációban a következő magyarázatot, amit a saját szavaimmal az alábbiakban tudok összefoglalni:

Az intézőnek a példabeszéd szerint semmije nem volt, és ura vagyónát tékozolta. Mikor ura ezt számonkérte tőle, ismét nem a sajátjából adott – nem is adhatott, hiszen nem volt semmije –, de most már a rászorulóknak, hogy majd azok befogadják házukba. »Az Úr dicsérte a mihaszna intézőt, hogy okosan járt el. Igen, a világ fiai a maguk módján okosabbak a világosság fiainál.«

Akárcsak a hűtlen intézőnek, nekünk sincs semmink; mindent, anyagi és lelki javakat, Istentől kaptunk, hogy okosan gazdálkodjunk vele. Ha magunknak tartjuk meg, a számonkérés nem marad el, de ha saját – természetfeletti értelemben vett – jól felfogott érdekünkben másoknak, a rászorulóknak adjuk, »befogadnak az örök hajlékokba«. Csak sajnos, általában nem vagyunk okosabbak a világ fiainál.

Bár a példabeszéd kifejezetten nem szól róla, úgy érzem, még valamire figyelmeztet: megromlott természetünkből következően a sajátunktól nehezen válunk meg, míg a másét könnyen tékozoljuk. Ezért ha tudatossá válik bennünk, hogy semmi sem a mienk, hanem mindent Istentől kaptunk, sokkal könnyebben mondunk le róla, és adjuk másoknak.

(Köszönjük a tanulságos kiegészítést.)

HÍREK, INFORMÁCIÓK

Régóta ismert tény, hogy *Hebronban a pátriárkák síremlékei* (kenotáfiumai) alatt természetes barlangok vannak, amelyek azonosak lehetnek az Abrahám által vásárolt és temetkezési helyként használt Makpéla barlanggal (Ter 23). E helyek régészeti feltárása vallási és politikai érzékenységeket sértene. 1981-ben mégis módja volt egy izraeli régésznek (Zeev Yeivinnek) egy építésszel (Doron Chennel) együtt leereszkedni a síremlékek alatti szintre, és bejárni a természetes barlangokhoz vezető 18 m hosszú Heródes-kori szűk folyosót. Az esetről a tudományos világ először 1986-ban értesülhetett, majd 1987-ben D. Chen közölte a bejárt üregek méretvázlatát is. Ez most a *Bibel und Kirche* 2/1997. számában is megjelent. A helyi légkör békés vagy ellenséges alakulásától függ, lehet-e majd kutatást végezni ezen a nagy jelentőségű helyen.

Vegyészek, tengeri állatokkal foglalkozó biológusok, régészek és bibliatudósok sok évi együttműködése eredményeként úgy gondolják, hogy Izraelben ma már ismét elő tudják állítani a Bibliában sok helyen említett és a mózesi előírásokban is több helyen szereplő *bíbor és kék színű kelméket*. (Ezek értékét mutatja, hogy pl. egy bíbor palásthoz 10.000 bíborcsigára van szükség. Nagy kincsnek számítottak az imakendők sarkairól lelőgó előírással kék bojtok.)

(Holyland, 1997.május)

Haifa közelében olyan tiszta bőrű vörös borjú született – a közlés szerint sok száz éve először –, amely rabbinikus szakértők szerint (legkorábban 3 év múlva) felhasználható volna a Szám 19,2-10 szerinti tisztulási szertartáshoz. Erre például a *Harmadik Templom* felszentelésekor lenne szükség. A hírt lelkesen fogadták a templomépítés hívei, bár ez a korábbi templom helyén vagy annak közelében teljesen lehetetlennek tűnik.

(Holyland, 1997.május)

Jeruzsálemben a Templom-hegytől délre, *»Dávid városában«* (2 Sám 5,7) idén áprilisban ősi városvallás-részeket tártak fel. Az eddigi szűkszavú nyilatkozatok szerint a Manassze király által épített külső falról van szó (2 Krón 33,14). Egy helyen a fal tövében függőleges aknát, annak alján pedig egy lejtős alagutat találtak, s a mellettük kiásott agyagedények a jebuziták korából származhatnak. Így lehet, hogy ez az akna volt az a »csatorna« (cinnór), amelyen át Jóáb elsőként behatolt a jebuzita várba (2 Sám 5,8; 1 Krón 11,6). Eddig azt gondolták, hogy a »csatorna« a Warren által 130 éve felfedezett akna volt (amelyen a várbeliek lejtűhettek a Gíhon forrás vizéhez). Ezt a kérdést a tudósok bizonyára alaposan meg fogják még vitatni.

(Holyland, 1997.május)

Jeruzsálemben az egykori *Ófel* helyén (a Templom-hegytől délkeletre) folyó ásások feltártak egy Kr.e. 10. századi megerősített (»negykamrás«) városkaput, majd

e mögött rátaláltak egy 66 m hosszú, 30 m szélességű, közel 7 m magas épületre, 2,5 m vastag falakkal. Úgy gondolják, hogy ez az épület Júda királyainak idejében fontos szerepet tölthetett be.

(Holyland, 1997.július)

Lapunk 17. és 18.számában már hírt adtunk az egykori *Betsaida* helyén immár 10 év óta folyó ásásokról. A Jézus korában virágzó városkában azóta is sok halász-felszerelést találtak. Eszközökön, kopersókon látható kereszt-jelek bizonyítják, hogy Betsaidában már azelőtt, hogy a rómaiak Kr.u. 67-ben lerombolták, keresztények is éltek. Ugyanakkor feltárták a város római templomának romjait és emlékeit is. Nem messze egy mélyebb rétegben az 1000 évvel korábbi Gesúr királyság erődített városa (talán annak Cer nevű királyi székhelye, ld. Józs 19,35) került felszínre: a palota, az ásatás templom és a piactér romjaival. A 2 Sám 3,3-ból tudjuk, hogy Dávid egyik felesége, Absalom anyja a gesúri király leánya volt; Amnon megölése után Absalom Gesúrban talált menedéket nagyapjánál (2 Sám 13,37). Dr. Rami Arav, az ásatások vezetője felvetette azt a lehetőséget, hogy a Józs 19,35-ben olvasható első helynév, Ha-Ciddim az egész vidék elnevezése, és az ottani »halászok«-ra utal. A kutatás tovább folyik.

(Holyland, 1997.május és július)

Az egykori *Fülöp Cézaréája* területén ásatásokat vezető Zvi Ma'oz a feltárt építmények kora alapján úgy nyilatkozott, hogy Jézus idejében a nagy barlang közelében még semmilyen épület (későbbi pogány templom) nem állt. Így lehet, hogy a nagy sziklák mellett, az »alvilág kapujának« is képzeltető barlang előtt, a Jordán egyik forrása közelében hangzott el Péter hitvallása és Jézus szava: »Erre a sziklára építem egyházamat« (Mt 16,13-19).

(Holyland, 1997.július)

Az idei év elején értékes függő ékszer, egy kis *fémbe ágyazott fakeresztet* találtak Jeruzsálemben a »mamillai« ásatás során annak a keresztény tömegsírnak a közelében, amelyről a Jeromos füzetek 16. számában írtunk. Lehet, hogy a fa Jézus keresztjének egy darabja! A kereszt a lelőhelyhez közeli Dávid Tornya Múzeumban látható.

(Holyland, 1997.május)

A spanyol *Santanderi Egyházmegye* a pápa Tertio Millennio Adveniente körlevele alapján a Biblia segítségével akar evangélizáló szellemben megújulni. Alapos előkészítés után (a papság lelkes részvételével és 400 animátor kiképzése után) minden plébánián számos bibliakör kezdte meg munkáját. A szövegeket, amelyeket megbeszélnek, igyekeznek életre váltani, s amelyek a közös imádság és elmélkedés alapját is képezik, az első évben Márk evangéliumá-

ból veszik, a következő évben pedig az Apostolok cselekedeteiből.

(Bull. Dei Verbum, 2/1997.)

A Bozen-Brixeni egyházmegyében (Wili Egger megyéspüspök¹ ajánlására) egy évvel ezelőtt mozgalom indult, hogy 4 év alatt a teljes Bibliát közösségekben végigolvassák. Az egyházmegyei központ gondoskodik a bibliaolvasó közösségek szakmai segítségéről.

(Bull. Dei Verbum 2/1997.)

Varsó több iskolájában kísérlet indult az elmúlt tanévben: a 13-15 éves gyerekek (összesen mintegy 300-an) tanítás után bibliakörökben ismerkedtek a Szentírással; májusban biblikus vetélkedőt is rendeztek. Az idén a résztvevők körét bővítik, és fejlesztik a módszert, főleg a körök vezetőinek továbbképzésével. (Bull. Dei Verbum 2/1997.)

Kongó-Brazzaville államban Mons. D. Moussavou immár 20 éve fordítja a mintegy 230 000 ember által beszélt khugni nyelvre a Szentírást és a hitoktatásban, szentmisében, szertartásoknál szereplő szövegeket, énekeket. Az utóbb felsoroltak nagyrésze már megjelent nyomtatásban, de a Szentírásból még csak 3 példány létezik.

A Kelet-Afrikai Régió püspöki konferenciája 1997-et a Biblia évének nyilvánította.

KBF-Gemeinsam 5. sz. (97.5.28.)

A Katolikus Bibliaszövetségről érdekes összefoglalót közöl a »Bi-

bel und Kirche« folyóiratban (2/1997) a Szövetség főtíkára, Dr. Ludger Feldkämper SVD. A szervezetet VI. Pál pápa megbízásából 1969. áprilisában hozta létre Agostino Bea bíboros, összefogva a számos országban már működő bibliatársulatokat. Ma a világ 123 országából 89 teljes jogú és 225 társult tagja van. (Teljes jogúak a püspöki karok által létrehozott, országos hatáskörű bibliatársulatok, társult tagok más egyházi intézmények, amelyek a bibliaapostolság ügyét szívükön viselik.) Az apostoli munkát az országos tagszervezetek végzik; a Szövetség szerepe ennek segítése az összefogás révén: a módszerek és tapasztalatok közkinccsétételével, kiadványok és tanfolyamok útján, valamint a szegényebb régióknak nyújtott anyagi támogatással. A Szövetség segíteni tudta számos bibliafordítás létrejöttét, emberek tömegeinek juttatott Szentírást és a Biblia megértését segítő eszközöket. Tagjai körében fejlődtek ki és alakulnak tovább ma is a bibliaolvasás különböző formái (pl. imádságos-elmélkedő és aktualizáló-életreváltó módszerek). A Szövetség munkájában kiemelkedő helyet foglal el – mind az érdemi munkát, mind a kapcsolattartást illetően – a hatévente megrendezésre kerülő világkongresszus (eddig: Bécsben, Máltán, Bangaloréban, Bogotában, és Hongkongban volt világkongresszus). Ennek a Szövetségnek teljes jogú tagja megalakulása óta a Szent Jeromos Bibliatársulat is.

1 A Katolikus Bibliaszövetség idén megválasztott elnöke. A Szerk.

Az új protestáns

Magyarázatos Biblia

Magyar protestáns testvéreink ismét tanúságot tettek a Szentíráshoz való szoros kötődésükről: a Kálvin János Kiadó a Magyar Bibliatársulat megbízásából kiadta a Bibliát, magyarázó jegyzetekkel kiegészítve. Az előszó megállapítja: »Jóllehet századokon át nemzedékek nőttek fel a kizárólag 'kanonikus' szöveget tartalmazó Bibliákon, mégsem első ízben jelenik meg magyarázatos Biblia. E tekintetben is a Károli Gáspár fordította Vizsolyi Biblia hú szellemi örökösei szeretnénk lenni, hiszen ebben az első magyar nyelvű Bibliában lapszéli magyarázatok és szövegközi tartalmi összefoglalások is olvashatók. A 20. század világszerte tapasztalható eltávolodása a Bibliától szükségessé tette, hogy újra feleleveníttessék a magyarázatos Bibliák régi-új elkészítése és kiadása.« Valóban, mindnyájan érezhetjük, hogy egyrészt a szekták önkényes értelmezései, másrészt a vallásoktatás hiánya és az általános műveltség felületessége nyomatékosítja a magyarázatok szükségességét.

A Szent István Társulat 1973. évi Bibliájához hasonló formátumú, de a papírminőségnek köszönhetően vékonyabb kötet az új (1975. évi, 1990-ben javított) protestáns fordítás szövegét tartalmazza. Az egyes könyvek előtt bevezetőket olvashatunk az illető könyv témájáról, szerkezetéről, keletkezéséről, történelmi vonatkozásairól. A részletekhez kapcsolódó magyarázatokat a bibliai szöveg egységei között, a hosszabb-rövidebb szakaszok után helyezték el. Ezeket kisebb betűkkel szedték, így nem okoz nehézséget magának a szentírási szövegnek folyamatos olvasása sem. Emellett megtartották a lapok alján a kapcsolódó tartalmú más bibliai helyekre való utalásokat is. A megértést nagy mértékben segíti az a 65 oldalas betűrendes »Tárgyi magyarázat« (a kötet végén), amely a fontos bibliai fogalmakról, személyekről, helyekről ad tartalmas információt, mintegy kis bibliai lexikont és teológiai szótárt pótolva.

Sajnálhatjuk a 7 deuterokanonikus (a protestáns szóhasználatban »apokrif«) ószövetségi könyv hiányát. E könyvek ismeretének hasznosságát – főleg az Újszövetség tekintetében – az előző is említi, és a magyarázatok is tartalmaznak rájuk való utalásokat. (Úgy tudjuk, hogy már dolgoznak ennek az igénynek a kielégítésén.)

Az utóbbi évtizedekben külföldön több magyarázatos protestáns Biblia is megjelent. Ezek közül a Magyar Bibliatársulat a »Stuttgarter Erklärungsibibel (1992)« magyarázatait választotta, természetesen a magyar Biblia-szöveghez illesztve azokat. A bibliatudomány új eredményeit felhasználó magyarázatok – elterjedésük és a biblikus lelkületbe való beilleszkedésük után – véleményünk szerint könnyíthetik az ökumenikus párbeszédet is. A magyarra való átültetés (fordítás és lektorálás) igen gondosan történt. A magyarázatok fordítása (15 fordítóval) 1993. májusában kezdődött és kerekén másfél évig tartott; a lektorálás részben ezzel párhuzamosan folyt; így ezt követően a Szöveg-gondozó Bizottság a szuperrevíziót 1995. szeptemberére fejezhette be, s ez után kezdődtek a nyomdai munkák. A színvonalas érdemi munka 29 szakértő részvételét kívánta, nem szólva a szintén dicséretes nyomdai kivitel munkáiról. A célkitűzés felkarolása, a munka összefogása, irányítása és a nagyszámú szakember lelkes együttműködése újabb bizonyítéka protestáns testvéreink Biblia iránti szeretetének. A kiadó a könyv árával is igyekezett a szent célhoz alkalmazkodni.

A Katolikus Magyar Bibliatársulat (KMB)

Erdélyi testvérintézményünk, a Katolikus Magyar Bibliatársulat 1994 óta Nagy József elnök, gyulafehérvári biblikus professzor vezetésével eredményesen működik az erdélyi magyarság körében. Nagy József atya így ír a KMB indulásáról (KMB-Közlöny, 1. sz.):

»Eléggé hosszú idő telt el addig, míg 1994. június 14-én Gyulafehérvárott megtörtént a hivatalos megalapítás. Meg kellett ismerni, mit is jelent, hogyan működik egy ilyen intézmény, felpártolókat kellett keresni, akik lelkesedtek a célért. És azután is legalább egy esztendő telt el azzal, hogy kialakuljon a legszükségesebbeket illetően egy kis munkacsoport, amelynek tagjai aztán lassan elkezdheték a munkát.

Ezalatt csekély mértékben segítettek minket alkalmilag nyugati testvérintézményeink is, de végig és rendszeresen élveztük a Szent Jeromos Bibliatársulat támogatását. Tagjaink egy része már megalakulásunk előtt kapcsolatba került vele. Többen közülük részt vettek rendezvényein Magyarországon Első bibliaaposto-szemiáriumunkat is az ő munkacsoportja tartotta Alvincen. Rendszeres anyagi segítséget nyújt azóta is indulásunkhoz, egyre növekvő számban küldi meg kiadványát, a Jeromos füzeteket. Igazi anya módjára gondoskodik 'világra jövetelünkről'.

Megalakulásunk után szerényen ugyan, de fokozatosan növekedett a tagság létszáma. Jelentős erőfeszítésekbe kerül céljaink bevitele a köztudatba, azok elfogadtatása, ugyanis katolikus körökben nálunk sajnos még mindig szokatlan a Bibliával történő apostolkodás. De azért ismertető munkánk, hála Istennek, mindegyre visszhangra talált, olyannyira, hogy jelenleg tagjaink száma már túlhaladta a kétszázat. És vagyunk Székelyföldön mindenfele, de Kolozsvár, Nagyvárad környékén is, és van néhány tagunk a szatmári illetve a temesvári egyházmegyékben is.«

A KMB ezévi, jelentősebb rendezvényei a következők voltak: bibliaapostol-szeminárium Maroskeresztúron (ápr. 25-27), továbbképzés a biblia-apostolságról a gyulafehérvári főegyházmege hitoktatói számára (Sepsiszentgyörgy, jún. 16-18; Gyergyószentmiklós, jún. 19-21); a KMB-tagság közös nyaralása (KMB-nyaralás), családtagokkal együtt, Ivófürdőn, Székelyudvarhely mellett (jún. 23-26, ld. címlapunkat!); Bibliai alapkursus (szept. 26-28) és módszertani szeminárium (bibliakör-vezetőképző, nov. 21-23) Maroskeresztúron.

Erdélyi testvéreink fáradóságait imáinkkal kísérjük!

Társulatunk életéből

Társulatunk bibliakiadása, a Káldi-Neovulgáta Biblia megjelenése alkalmából *Wilhelm Egger*, a Bozen-Brixeni Egyházmegye püspöke, a *Katolikus Bibliaszövetség elnöke* a következő levelet küldte Dr. Tarjányi Béla professzornak, Társulatunk ügyvezető elnökének:

Mélyen tisztelt Prelátus Úr!

Örömmel küldöm jókívánságaimat Magyarország keresztényeinek és egész népének abból az alkalmából, hogy befejezték a »Káldi-Biblia« alapos átdolgozását.

A Katolikus Bibliaszövetség, amely az egyes országoknak a püspöki karok által a bibliaapostolsággal megbízott szervezetét kapcsolja össze, örül ennek a sikernek.

Köszönöm Önnek és valamennyi munkatársának – férfiaknak és nőknek – odaadó munkáját. Ezzel egy álmot sikerült valóra váltani. Öröndetes, hogy – amint értesültem – oly sok magyar egzegéta vett részt az átdolgozásban.

A fordítás befejeztével fontos cél valósult meg. Annak pedig különösen örülök, hogy ezt a fordítást a magyar biblikus intézménynek, a Szent Jeromos Bibliatársulatnak sok munkatársa segítette példaértékű erőbevetéssel. Így válik igazán feltárult könyvvé a Biblia. A Bibliaközpont pedig mintegy fülöpként (Csel 8) segíti az embereket az élet értelmének és a Szentírás értelmének megtalálásában. A magyarországi bibliaapostolsággal személyesen is kapcsolatba kerültem, amikor évekkkel ezelőtt magyarra fordították »Gemeinsames Bibellesen« (Közösen olvassuk a Bibliát) című első könyvemét.

A Biblia a keresztény egyházak könyve, s az egész emberiség könyve is. Az elvégzett átdolgozás által legyen a Szentírás a magyar nép számára továbbra is a hit, a béke, a kultúra és a történelem élő forrása.

Szívből jövő jókívánságait küldi és Isten áldását kéri

1997. Péter és Pál apostolfejedelem ünnepén

Wilhelm Egger

H í r e i n k

A budapesti Jeromos-esték keretében október 8-án *Takács Gyula* atya a Jelenések könyvének irodalmi szerkezetét mutatta be, és betekintést nyújtott abba, hogy a szerkezet felismerése miképpen segíti a Biblia teljesebb megértését. – További előadások (mindig a Bibliaközpontban, 18 órai kezdettel): november 12-én *Dr. Gyürki László* kanonok, teológiai tanár: »Hogyan segíti a Szentföld ismerete a Biblia megértését?«; december 10-én *Barsi Balázs OFM* teológiai tanár: »Jézus pedagógiája«.

Társulatunk *pécsi összejevetelei* (a Szent István téri Zárdatemplom hittantermében): *felnötteknek* minden hó 3. hétfőjén 18 órakor, *ifjúsági bibliaóra* minden hétfőn 17 órakor.

A *Marosvásárhelyen* működő »*Kis Jeromos Katolikus Ifjúsági Közösség*« (amelynek megalakulásáról 27. számunkban adtunk hírt) bekapcsolódott a »HÁLÓ« szervezetbe, s azon keresztül (a csíksomlyói és a dobogókői találkozón közvetlenül, személyesen is) kapcsolatba került számos magyarországi, szlovákiai és vajdasági katolikus ifjúsági közösséggel, mozgalommal és lelkeséggel.

Tagságunk egy kis csoportja minden második héten [az év páros péntekjein du. 5-6-ig a Bibliaközpontban] imaórát tart, hogy Isten áldását kiesdje munkánkhoz, és imáiba foglalja minden egyes társulat Tagunk, Jötevőnk és Olvasónk személyes problémáit, gondjait. Kérjük, a távolból is kapcsolódjanak be ebbe a közös imába. *A szentségimádások időpontja és az elmélkedések témája* 1997 végéig: szept. 19: Mt 6,5-8; okt. 3: Mt 6,9; okt. 17: Mt 6,10; okt. 31: Mt 6,11-15; nov. 14: Mt 6,16-18; nov. 28: Mt 6,19-24; dec. 12: Mt 11,16-19; dec. 26: Karácsony.

– A közös ima erejét Társulatunk életében kézzelfoghatóan tapasztaljuk. Az alakulás óta eltelt idő alatt óvatos reményeinket messzé túlhaladva sok segítséget kaptunk, és sok mindent tehettünk a Szentírás-központú keresztény élet terjedése, fejlődése érdekében.

Az a támogató együttműködés, amely megnyilvánul Társulatunk Tagjai és füzetünk Olvasói részéről levelek, javaslatok, kritikák, kétkezi segítség, ima, tagdíj, adomány és még sok más formában, igen nagy örömmel tölt el, és ezúton is szeretném mindezt a magam és mindannyiunk nevében ismételtelen szívből megköszönni!

Tarjányi Béla

**SZENZÁCIÓS KIÁLLÍTÁS
BÉCSBEN!**

*A jeruzsálemi Izrael Múzeum és Szentföld Múzeum
legértékesebb kincsei (kb. 400 bibliai lelet) látható Bécsben
1998. január 18-ig a Künstlerhausban (Karlsplatz 5).
Nyitva mindennap 10-18-ig. Tel. 00/43/1/505-34-28
Aki csak teheti, nézze meg!*

KIADVÁNYAINK:

- ✘ **Ó- és Újszövetségi szentírás [Káldi-Neovulgáta]** (Szt. Jero-
mos Bibliatársulat, 1997) Ára: 1400,- Ft (egyházi közössé-
geknek 1050,- Ft)
- ✘ Vágvolgyi Éva, **Csendes percek.** Ára: 580,- Ft.
- ✘ **Ó- és Újszövetségi szentírás** (Sz.I.T.) Ára: 1.800,- Ft
- ✘ Tarjányi Béla: **ÚJSZÖVETSÉGI ALAPISMERETEK 1-2.** kö-
tet (Szt. J. Bibliatársulat, 1996.) Ára kötetenként: 400,- Ft
- ✘ A. Hecht, **Közös utunk a Bibliához** – A közösségi bibliaol-
vasás formái, módszerei (Szt. J. Bt.) Ára: 200,- Ft.
- ✘ W. Radl, **Galata levél, STUTTGARTI KISKOMMENTÁR 9,**
(Szt. J. Bt.) Ára: 230,- Ft
- ✘ B. Mayer, **Filippi és Filemon-levél, STUTTGARTI KIS-
KOMMENTÁR 11,** (Szt. J. Bt.) Ára: 240,- Ft
- ✘ Otto Knoch, **1. és 2. Tesszaloniki levél, STUTTGARTI
KISKOMMENTÁR 12,** (Szt. J. Bt.) Ára: 220,- Ft
- ✘ Pollák-Kaim, **Héber-magyar szótár** (reprint), Ára: 1400,- Ft
- ✘ Vágvolgyi Éva, **Az aranyvirág** – mesék kicsiknek és nagyok-
nak (Szt. J. Bt. 1992). Ára: 180,- Ft
- ✘ **Jézus nyomában a Szentföldön** (album 144 beragasztható
képpel) (1992) Ára: 380,- Ft.

Isten Szava

Éves hozzájárulás (postaköltséggel): 400 Ft

»Megitatod örömed patakjából« (Zsolt 36,9)

*Szomjaztam és víz után kutattam,
Nagy vizek partján jártam,
S boldogan vettem magam a habokba,
De a víz, amit találtam, sós volt,
Mint a könnyek, a szenvedés.
Édes vizet kerestem,
De a világban nem találtam.
Most rájöttem, Te vagy
Az az édes víz.
Lubickolni benne,
Lebukni és fölmerülni,
Belekortyolni és ringani rajta:
Micsoda gyönyörűséges dolog
Rádtalálni!*

Havva

örökre megmarad
